

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 10.

SIBIUŪ, 15 OCTOMBRE 1890.

Anulŭ XXI.

AURELIANŪ ÎMPĚRATULŪ ȘI RETRAGEREA SA DIN DACIA.

Acestŭ punctŭ istoricŭ e încă obscurŭ și dubiu, deși evenimentulŭ e de mare însemnătate nu numai pentru istoria generală ci și pentru istoria specială a Românilorŭ. George Șincai și Petru Maiorŭ, cari aŭ scrisŭ istoria românescă, mai multŭ aŭ atinsŭ, decâtŭ aŭ pertractatŭ evenimentulŭ, — dar unŭ opŭ istoricŭ, destinatŭ pentru istoria unui poporŭ, nici că se pÓte lăți la pertractarea specială a unui evenimentŭ istoricŭ.

Asupra evenimentului acestuia, adecă: a retragerii lui Aurelianŭ din Dacia, e cĕrtă între scriitorii români și străini, și pare că cĕrta a apucatŭ de a avé însemnătate istorică. Objectulŭ certei e, că scriitorii străini ȃicŭ, cumcă Aurelianŭ împĕratulŭ pe toți Romanii, colonisați prin Trăianŭ în Dacia, i-a scosŭ și i-a mutatŭ în Mesia (Moesia), (aȃi Bulgaria și Serbia); eară scrietorii noștri ȃicŭ, că Aurelianŭ nu a mutatŭ pe toți Romanii din Dacia, că aci aŭ mai remasŭ Români.

Fiind-că scriitorii români încă nu aŭ pertractatŭ câtŭ mai precisŭ acĕsta întrebare, — de altă parte scriitorii străini nu și-aŭ datŭ truda, ca prin studii seriose să-și demustre părerea, amŭ cugetatŭ că eŭ să lămurescŭ evenimentulŭ acesta, după putință — câtŭ mai precisŭ.

Eŭ nu daŭ întrebării acesteia vr'o însemnătate politică seŭ de interesŭ naționalŭ; eŭ o ținŭ simplu de o cestiune academică; întru atâtŭ dară, încâtŭ știința istorică și adevĕrulŭ

în istoriă pretindă lămurire, m'amă ocupatū de cestiune. — Dar nu potū începe de-a dreptulū la pertractarea cesstiuni, pentrucă pentru priceperea ei *e de lipsă ca să cunoscem epoca lui Aureliană, și epoca premergătoare*, ca să putemū judeca asupra evenimentului mare.

Nu a fostū poporū în lume, ca poporulū romanū vechiū, carele cu virtuțile bărbătesci și familiare să-și fiă datū unū caracterū așa de strălucitū și pe aceliū timpū să fundeze imperiulū celū mai mare din lume, în trei părți ale lumii, în Europa, Asia și Africa. În caracterulū unū Romanū adeveratū se cuprindea virtutea bărbătescă și morală, demnitatea și majestatea omenescă!

Așa a fostū Romanulū, deosebī pe timpulū republicei, dar mai alesū dela Iuliu Cesare încōce s'aū începutū intențiunile, s'aū rădicatū ambițiunile singuraticilorū, ca puterea republicei să o apuce într'o mână, în mână unū monarchū. Acēsta încă nu era unū reū, pentrucă Augustū, chiar primulū împēratū a doveditū, că unū imperiu mare se pōte conduce bine și de unū monarchū, că liniștea publică e mai sigură și că popōrele potū fi fericite.

Acēsta s'a doveditū și prin imperiulū mai multorū împērați următori. — Dar puterea nemărginită și avuția mare adunate în mână unū împēratū, — pe împērați adeseori i-aū demoralizatū din multe puncte de vedere, și aū însufletitū pe omenii ambițioși, ca să pună mână pe împērația. Pentru acēsta urmēzā timpulū tristū, că abea mōre vre-unū împēratū cu mōrte naturală, ci e ucisū de revoltătorii ambițioși; și cari scapā deocamdată, stērpescū pe lacomiū la împērația, stērpescū familiile și pe ajutătorii lorū, — și tronulū imperiului romanū se spurcă neîncetatū de sânge. Urmēzā unū usū grosavū și de demoralisarea armatei, — că armata, deși în Roma este împēratū, proclamă pe altulū de împēratū, ba uneori armatele singulare proclamă mai mulți împērați. Și dacā armata e depravată, imperiulū trebuia să cadă. Senatulū celū odată cu autoritate mare în lume, încātū unū senatorū

era adoratū de regiī supuși, e silitū să recunoscă și pe alū doilea împăratū seū urméză resboiū civilū între cetățeniī imperiului, între frați.

Starea imperiului romanū, din epocă în epocă a totū decădūtū! ba pe timpulū lui Gallianū împăratulū, 261—268 după Christosū 18 împărați și-au ridicatū capulū de odată, și precum țice (Carolū Rotteck III. pag. 49) cu câțiva rebeli de mai nainte și câțiva de mai târziu, 30 de tirani s'au ridicatū asupra Romei, asupra imperiului romanū.

În acésta epocă a domnitū împăratulū Aurelianū dela 270 până la 275 după Christosū. În contra lui s'a ridicatū Tetricū, carele a cuprinsū și domnitū Gallia, Spania și Britania, și Firmū carele s'a făcutū împăratū în Egiptu. Eduard Gibbon, vestitulū istoricū englesū (*Geschichte des römischen Reiches* II p. 16) țice: Imperiulū lui Aurelianū a ținutū numai 4 ani și 9 luni, dar fiă-care momentū alū acestui periodū scurtū a fostū însemnatū prin unū evenimentū mare. Elū a încheiatū resboiulū goticū, a bătutū pe Allemani, cari au năvălitu în Italia, a mântuitū Gallia, Spania și Britania de silniciile lui Tetricū, a nimicitū superba monarhiă, ce Zenobia în orientū a înființat-o pe ruinele greū cercetatului imperiū. La pag. 50 ne spune: Lucrătorii dela monetăria din Roma s'au resculatū și s'a începutū resboiulū civilū. Revoltătorii în fine fură bātuți, dar au cădūtū 7000 de ostași romani, a cărorū garnisónă a statū de regulă în Dacia și d'alungulū Dunării. ¹⁾ Apoi pe lângă atâtea necasuri Aurelianū fu silitū să mērgă la óstea, ce purta resboiū în contra Persilorū la resăritū, — dar aci ómenii sei au ucisū pe Aurelianū.

Împărecherile pentru împărăția încă nu erau reulū celū mai mare pentru imperiū, dar reulū s'a începutū, când atare ambițiosū a luatū în soldū pe inimiciī din afară de imperiū,

¹⁾ Se citéză o epistolă a lui Aurelianū carele pe ostașii luptătorii în contra lucrătorilorū și numesce *Hiberi Riparienses, Castriani și Dacisci* (sub *Ripariensi* de bună samă se înțelegū garnisónele dela țermurii Dunării, eară sub *Dacisci* garnisóne din Dacia).

și când némuri străine cu oști mari s'aũ rădicatũ ca să risipe imperiulũ romanũ, — și resbóiele se purtaũ totũ în acelu timpũ la mai multe marginĩ ale imperiului.

Cređendũ, cã amũ datũ o ideã destulũ de chiarã despre epoca lui Aurelianũ, sã trecũ acuma la întrebarea despre retragerea lui Aurelianũ din Dacia.

Unũ istoricũ romanũ, cu numele Eutropiu a scrisũ opulũ istoricũ : „*Breviarium historiae romanae*“. Opulũ lui începe cu fundarea Romei, 753 de anĩ ant. Christ. și încheiã cũ Iovianũ împãratulũ la anulũ 363 dupã Christosũ. Dupã Iovianũ la anulũ 364 a urmatũ împãratulũ Valente și Eutropiu ȳ trãitũ și sub acestũ împãratũ, barem vr'o cãțiva anĩ, pentrucã Eutropiu opulũ seũ 'lũ dedicã lui Valente scriendũ : „*Domino Valenti Maximo, perpetuo Augusto*“ și din vorbele dedicațiunii se vede, cã Eutropiu a scrisũ opulũ seũ la îndemnulũ seũ porunca lui Valente, cãci ȳice : „*Res romanas ex voluntate mansuetudinis tuae ab urbe condita, ad nostram memoriam.*“

Lexiconulũ de conversațiune alũ lui Meyer ni spune, cã Eutropiu a fostũ magister memoriae, adecã : scrietorũ, secretarũ alũ împãratului, — cã Eutropiũ sub Iulianũ Apostata (a domnitũ 355—363 dupã Christosũ) la anulũ 363 a luatũ parte la resboiulũ în contra Persilorũ, și cã a muritũ verosimilũ pela 370 dupã Christosũ. Dar cumcã a luatũ parte în resboiulũ amintitũ, însuși Eutropiu o mãrturisesce în lib. X, cap. XVI ȳicendũ : cui expedițiuni ego quoque interfui.

Decã Eutropiu la 363 dupã Christosũ s'a pututũ osti elũ a trebuitũ sã se nascã dupã anulũ 300 dupã Christosũ, și astfelũ la anulũ 270—275 dupã Christosũ, când a domnitũ Aurelianũ, elũ nu a fostũ martorũ ocularũ alũ retragerii lui Aurelianũ și nu a scrisũ din esperința propriã. Și e de minune, cã despre așa evenimentũ mare nu a scrisũ nime, carele sã fiã fostũ comtipuranũ lui Aurelianũ și sã fiã vȳdutũ, seũ celũ puținũ sã se fiã provocatũ la aceia, carĩ aũ luatũ parte la retragere.

Eutropiu are trei date de însemnătate despre Dacia; — unul din timpul lui Traianu 98—117 și Hadrianu 117—138 după Christosu; altul din timpul lui Liciniu Gallienu 261—268 după Christosu; alu treilea despre Aurelianu 270—275 după Christosu.

Eutropiu în lib. VIII. cap 2 despre *Traianu* dice: „Dacia, după-ce a învinsu pe Decebalu, a supus-o, preste Dunăre s'a făcutu provinciă în acei agri, ce acuma 'i au Taifaliu, Victofaliu și Thervingiu. Acea provinciă are în împrejurul seü de deceori o sută de mi de pași 2)“. Despre *Hadrianu* în lib. VIII cap VI scrie: „După-ce a muritu Traianu, Aeliu Hadrianu, carele învidiându gloria lui Traianu, de locu a părăsitu trei provinci, ce le adause Traianu, și ostile le-a revocatu din Assyria, Mesopotamia și Armenia, și a vrutu, ca hotarulu imperiului să fiă Euphratu. Hadrianu a avutu intențiune, totu aceea de a face cu Dacia, dar amicii l'au înspăimântatu, ca nu cumva mulți cetățeni romani să se tradeze barbariloru, de aceea, pentrucă Traianu, după ce a învinsu Dacia, din totă lumea romană a transferatu acolo, mulțime nemărginită de ómeni, pentru de a cultiva agrii și cetățile, căci Dacia prin resboiulu îndelungu țeneturu alu lui Decebalu, a fostu stórsă de bărbați“ 3).

Despre *Gallienu* împératulu scrie în lib. IX. cap VIII că în timpul seü: „Dacia, carea de Traianu dincolo de Dunăre a fostu alăturată (adecă imperiului romanu) a fostu lăsată din mână“ 4).

2) Eutropius Breviarium historiae romanae, edițiunea lui Johann David Buchling, Viena 1816. lib. VIII. cap. 2 Daciam, Decebalo victo subegit, provincia trans Danubium facta in his agris, quos nunc Taifali habent et Victofali et Thervingi. Ea provincia decies centena millia in circuitu tenet.

3) Eutropius lib. VIII cap. VI. Defuncto Traiano, — Hadrianus, qui gloriae Traiani invidens, statim provincias tres reliquit, quos Traianus addiderat, et de Assyria, Mesopotamia et Armenia revocavit exercitus, ac finem imperii esse voluit Euphratem. Idem de Dacia facere conatum amici deteruerunt, ne multi cives Romani barbaris traderentur; propterea, quod Traianus victa Dacia ex toto orbe romano infinitas eo copias hominum transtulerat ad agros et urbes conlendas. Dacia enim diuturno bello Decebali viris fuerat exhausta.

4) Eutropiu lib. IX. cap. VIII. Dacia, quae a Traiano ultra Danubium fuerat adjecta, amissa est.

Facă observațiunea, că se scrie „dincolo de Dunăre“ pen-
trucă Eutropiu era în Byzanțu orî în Roma, — și dincolo de
Dunăre, se repetesce și la alți scrietori, deci totudeauna se
înțelege partea de a stînga Dunării.

Eară despre *Aurelianu* în lib. IX, cap. XV scrie: Pro-
vincia Dacia, ce Traianu o făcu dincolo de Dunăre, a pără-
sit-o, după ce totu Illyricul și Moesia s'a devastat, despe-
rându de a o puté reținé; și după ce a adus pe Romani
din cetățile și agrii Daciei, i-a aședat în Moesia de mijloc
și aceea a numit-o Dacia, ce acum împarte doue Moesii, și
e drépta Dunării curétore în Mare, când mai nainte a fost
(Dacia) de stînga (Dunării) ⁵⁾.

Sub „*doue Moesii*“ înțelege Moesia carea a fost împăr-
țită în superióră (unde ađi e Serbia) și în inferióră (unde ađi
e Bulgaria și Dobrogi; partea acésta cândva și Scythia minor).

Facă ce spune Eutropiu despre ceva, ce s'ar fi întem-
plat aprópe cu 100 de ani mai nainte de ce a scris.
Ceialalți historici romani, cari scriu despre cestiunea acésta
sunt contimpurani lui Eutropiu în câțiva ani, și au murit
mai târđiu; ceialalți tot așa asemenea nu au vedut evenimentul
ci datele, acuși mai multe, acuși mai puține, le-au impru-
mutat din opul lui Eutropiu, și din capul lor.

Alu doilea istoric romanu *Sextus Aurelius Victor*
a scris: *Historiae romanae breviarium*. În partea „de Cae-
saribus“ a scris dela Augustu † 14 după Christosu, până la
Iovianu 362 după Christosu; în partea „*Epitome de vita et*
moribus imperatorum“, a scris și despre Teodosiu celu mare,
carele a murit la anul 394 după Christosu așa dară *Sextus*
Aurelius Victor a trăit și după mórtea lui Eutropiu.

Sextus Aurelius Victor în partea „de Caesaribus“ scriendú
despre faptele împératului Liciniu Gallien, carele a domnit

⁵⁾ Eutropiu lib. IX cap. XV. Provinciam Daciam, quam Traianus ultra
Danubium fecerat, intermisit, vastato omni Illyrico et Moesia, desperans eam
posse retineri; abductosque romanos ex urbibus et agris Daciae, in media
Moesia collocavit; adpellavitque eam Daciam, quae nunc duas Moesias dividit
et est in dextra Danubio in mare fluenti, cum antea fuerit in laeva.

de la 261 până la 268 după Christosă ȳice: „Și s'aă lăsată
 din mână (s'aă părăsită) acele ce Trăiană, le căștigase dincolo
 de Dunăre. 6) Despre retragerea lui Aureliană și mutarea
 Romaniloră în Moesia nu amintesc nimic, deși elă s'a folosită
 de opulă lui Eutropiu, ba unele le-a primită din cuvântă în
 cuvântă. 7) Păte că a avută atare îndoelă și nu a pricepută
 testiuena.

Dar și alți scrietori s'aă folosită de Eutropiu. Lexiconulă
 de conversațiune a lui Meyer ȳice: Opulă pentru scurtăimea și
 folosibilitatea lui a aflată multă complăcere, a fostă folosită
 de Hieronimă Prosper Aquitanus Cassiodorus, Sextus Rufus,
 Orosius și de scrietoriă de chronicele evului mediu. 8) Lucru
 naturală, ca acelă scrietoră din timpă mai târăiă și acelă
 cetitoră de aă, cară nu aă studiată insemnătatea isvărăloră
 pentru datele citate, află atăți autori, cară scriă totă despre
 acelă obiectă, — și nefăcendă critica de lipsă, trebuie să
 credă tóte, seă multe.

Ală treilea scrietoră istorică *Flavius Vopiscus* din Syra-
 cusa. Acesta a trăită în secululă ală 4-lea după Christosă,
 dar timpulă vieții lui nu s'a putută constata. Acestă isto-
 rică și începe opulă seă chiar cu Aureliană, 270—275 după
 Christosă, și-lă încheiă cu Caesariă Numeriană și Carină, adecă
 până la 284 după Christosă, când s'a începută imperiulă lui
 Diocletiană.

Flaviu Vopiscus în cap. 39 scrie despre Aureliană: „Când
 (Aureliană) a văăută, că Illyriculă e devastată și Moesia e

6) Sext. Aureliu Victoră de Caesaribus pag. 988. Et amisa trans Danubium,
 quae Traianus quaesierat.

7) Edițiunea ce amă folosită e tipărită în Lugdunum Batavorum și
 provăăută cu notele lui Schott, Machancus, Vinetus, Lipsius, Causabonius,
 Gruter etc și acestia p. e. la pag. 284 nota 2, 285 nota 1 și 2, 287 nota 1,
 295 nota 1, 305 nota 9, și alte multe arătă, că Aureliu Victoră s'a folosită
 de Eutropiu, ba ică cole cităză espresiuă asemăi din Eutropiu.

8) Meyers Conv.-Lex. la Eutropius. Das Werk fand wegen seiner Kürze
 und Brauchbarkeit vielen Beifall, wurde von Hieronimus, Prosper Aquitanus,
 Cassiodorus, Sextus Rufus, Orosius und Chronikenschreibern des Mittelalters
 fleissig benützt.

perdută, Dacia, provincia de preste Dunăre, înființată (Dacia) de Traianu, rădicându óstea și pe *provinciali*, a lăsat'o desperându de a o puté reținé; și ducându din ea (Dacia) *popórele*, le-a aședatú în Moesia, și acésta a numit'o Dacia sa (Aureliană) ce acuma imparte doué Moesii" (superióra și inferióra.⁹⁾

Celú ce combină textulú luí Eutropriu cu a luí Vopiscú, se va convinge că și acesta s'a folositú de Eutropiu, că în sensulú strictú e decopiaturá, dar ici colo a alteratú espresiunile și chiar și înțelesulú, ca și când arú fi vrutú să dovedéscá, ca elú scie ceva mai bine decâtú Eutropiu.

Alú patrulea istoricú e *Sextus Rufus Festus*, a scrisú „*Breviarium rerum gestarum populi romani*“ și opulú la dedicatú imperatului Valente, carele a domnitú dela 361 până 378 după Christosú. În urmare Rufus e născutú în secululú alú 4-lea după Christosú și debună samá a muritú după anulú 364. Elú scriá în capulú VIII despre Aurelianú așa: „Traianú a învinsú pe Daci sub regele Decebalú și Dacia de peste Dunăre pe páméntú barbarú, a făcut'o provinciá, carea în încungiurulú ei a avutú de deceorí o sutá de mií de pași, dar sub împératulú Gallienú a fostú părăsitá, și prin Aurelianú strámutându de aici pe romaní, s'a făcutú dóue Dacií în ținuturile Mesiei și a Dardaniei¹⁰⁾.

Alú cincilea istoricú romanú e *Paulus Orosius*; opulú luí se întitulézá: *Historiarum libri VII* și a scrisú în contra păgánilorú. Paulú Orosius s'a născutú pela 390 după Christosú

⁹⁾ Flavius Vopiscus cap. 39. Cum (Aurelianus) vastatum Illyricum, ac Moesiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciam a Traiano constitutam sublato exercitu ac provincialibus reliquit, desperans eam posse retineri; abductosque ex ea populos in Moesiam collocavit, appellavitque suam Daciam, quae nunc duas Moesias dividit.

¹⁰⁾ Sextus Rufus Festus cap. VIII. Traianus Dacos sub rege Decebalo vicit; et Daciam trans Danubium, in solo barbarico provinciam fecit; quae in circuitu decies centena millia pasuum habuit; sed sub Gallieno imperatore amissa est, per Aurelianum translatis exinde romanis, duae Daciae in regionibus Moesiae (ac Dardaniae) factae sunt. Edițiunea luí Christof. Cellarius. Halle 1715. Se constatézá, că „ac Dardaniae“ e adausú de Cellariú.

În Spania și a fostu preotū crestinū, eară opulū lūi se estinde până la anulū 410 după Christosū, decī a muritū în secululū alū V-lea. În lib. VII cap. 22 la anulū Romei 1010, adecă 257 după Christosū scrie despre împēratulū *Valerianū*, carele a domnitū 253—261 după Cristosū, următorele: Alemanii străbătători prin Gallii (țeri) aū trecutū și în Italia; Grecia, Macedonia, Pontulū prin inundațiunea Goților, se stergū, eară Dacia preste Dunăre spre vecie se ia (se apucă dela Romanī ¹¹).

Astfelū acestū istoricū, pune perderea Daciei *pe timpulū lūi Valerianū* 253—261 după Christosū, ceva de totū contrarū aserțiunilorū celorlalți; eară în lib. VIII cap 23 despre Aurelianū scrie ceva curiosū față cu celelalte date și anume: „La anulū Romei 1027, Aurelianū alū 29-lea (împēratū) căștigândū imperiulū l'a ținutū 5 ani și 6 lunī; a fostū bărbatū forțe escelentū în causele militare. Întreprindendū espedițiune la Dunăre, pe Goți în bătăi mai că i-a dripitū, și imperiulū romanū l'a aședatū în hotarele vechi. ¹²)

Dar acestū datū se referéză la primele bătăi, căci întru adevērū Aurelianū a fostū avutū și învingere asupra Goților.

Amū căutatū multū în istoricii byzantini, ca să vedū, că ce scriū ei despre retragerea lūi Aurelianū din Dacia, dar numai la *Georgios Syncellos* amū aflatū ceva amintire. George Syncellū, carele a muritū pela 800 d. Chr. a scrisū istoria generală și a mânat'o până la anulū 285 după Christosū. Acesta în tom. II. pag. 721, scrie: „Aurelianū a domnitū 6 ani. Mai departe, Dacia cu numele lūi Traianū (Dacia Traiană) fiindū lăsată, bărbaților și muierilorū le-a demândatū ca să locuiescă în sînulū de mijlocū alū Mesiei; de acuma Mesii, pe aceia (bărbați și muieri) i-aū luatū împrejurū și spațiulū

¹¹) Paulus Orosius lib. VII cap. 22 Alemani Gallias pervagantes etiam in Italiam transeunt. Graccia, Macedonia, Pontus Gothorum inundatione delentur. Nam Dacia trans Danabium in perpetuum sufertur.

¹²) Paulus Orosius lib. VIII cap. 23. Anno ab urbe condita 1027 Aurelianus vigesimus nonus imperium adeptus quinque annis et sex mensibus tenuit: vir industria militari excellentissimus. Expeditione in Danubium suscepta Gothos magnis praeliis profligavit, ditionemque romanam antiquis terminis statuit.

din mijlocu cu numirea nouă s'a chiebatu Dacia (Aureliană¹³⁾ Greculu ca să dăcă ceva nou și să facă pe înțeleptulu, vorbesce despre *barbați și muieri*, strămuțați în Mesia, și astfel lui Eutropiu 'i dă unu înțelesu vâgă.

Georgie Șincai în *Chronica Românilor* tom. I. pag. 4 se provocă încă la doi istorici, la Calvisius și Brietius. Scrutându și pe aceștia amu aflatu că: *Sethus Calvisius* (proprie Kalwitz, nēmțu cu nume latinisatu) în „*Opus chronologicum*” tipăritu la 1605 și 1650 în Frankfurt, dăce: „După aceea Aurelianu, Dacia ce Traianu a făcut'o provinciu, desperându de a o reține, a lăsat'o și pe civii romanii din ea i-a dusu în Mesia”¹⁴).

Eară *Philippus Brietius* a scrisu: *Annales Mundi sive Chronicon universale* și opulu s'a tipăritu la Viena în 1727. Acestu Brietius a fostu preotă din ceta Jesuiților și în tōmulu alu 4-lea pag. 784 scrie: „Provincia Dacia, ce a fudat'o Traianu dincolo de Istru (Dunăre) a lăsat-o negându că e de folosă poporulu romanu și că a fostu causa multoră resbōie grozave, și că acelu imperiu e bunu, nu care e mai ci care e mai sigură.”¹⁵)

Dar Calvisiu e scrietorū din secululu alu 17-lea, eară Brietius din alu 18-lea, și astfel ei nu au nici o valōre pentru evenimentulu retragerii lui Aurelianu din Dacia. Celu din urmă adauge dela sine nesce principii, ca și când elu aru fi fostu auđitū pe Aurelianu declarându-se asupra causei retragerii.

Deci eu așa credū, că cu aceste amu esauriatu materiulū istoricu referitorū la cestiune și nu e de nici unu folosu

¹³) Georgius Syncellus tom. II pag. 721 în traducere latină: Dacia poro Traiani nomine, barbaris relicta, viros et mulieres siuum Mysiae (Moesiae) medium iussit incolere, Mysis nimirum eos hinc inde ambientibus, spatioque medio recentii dictione, Dacia vocato.

¹⁴) Sethus Calvisius pag. 501. Inde Aurelianus Daciam, quam Traianus provinciam fecerat, desperans de ea retinenda, reliquit, et romanos in ea cives in Moesiam deducit.

¹⁵) Philippus Brietius tom. IV pag. 784. Daciam provinciam, quam ultra Istrum constituerat Traianus, abjecit negans utilem esse populo romano et multorum bellorum inanium causam, et imperium illud esse bonum, non quod majus sed quod tutius.

de a me estinde baremă acuma la scrietorii mai târzii, cari s'au făcutu pe sine istorici față de noi, — dar și ei nu au alte date, decâtu cele citate, însă se facu măiestri în întortocarea cuvinteloră lui Eutropiu.

Acum să trecu la *analizarea dateloră istorice cuprinse în Eutropiu și la cercetarea valoarei istoriei lui referitoare la cestiune.*

1. Îndată ce evenimentulă s'a întemplată la anii 270—275 sub Aureliană, și Eutropiu a trăitū și după anulă 364 sub împăratulă Valente; îndată ce scrietorii contimpuranii de ai lui Aureliană nu au date despre evenimentă, — aserțiunile unui scrietorū, carele după evenimentă scrie cam la 100 de ani, orii despre ce arū scrie, nu au valorea unui scrietorū, carele a vedutū atare evenimentă seū celū puțină a trăitū cu aceia, cari au cunoșcința apriată despre evenimentă. — Darū în Eutropiu nu aflămū nici o provocare la atare istoricū a cărui opă s'a perdutū, ear părți s'au susținutū în excerpte la alți autori, — precum în istoria Romaniloră vechi aflămū destule asemenea casuri.

2. Eutropiu în lib. IX. cap. VIII, țice despre timpulă împăratulă Gallienă, carele a domnită la anii 261—268 după Christosū, că Dacia *omissa est*: lăsată, părăsită; apoi despre Aureliană (270—275) lib. IX. cap. XV: „*Daciam intermisit*,“ adecă a lăsatū, părăsitū Dacia. Astfelū, decă Gallienă a fostū lăsat-o odată din mână, Aureliană nu o mai putē lăsa încă odată, căci Eutropiu nici nu țice că cineva a recuprins'o, dar combinandū acuma pe Paulū Orosiū, carele în lib. VIII cap. 22 scriendū despre Valeriană anii 253—261 după Christosū țice: „Dacia în perpetuo aufertur“ adecă Dacia pentru totdeauna se ia dela Romanii, — vedemū o mare dubiositate, că ore: Valeriană, Gallienă seū Aureliană a părăsitū Dacia? Și astfelū Eutropiu e în contrarietate nu numai cu sine ci și cu altū istoricū. Și fiindcă timpulă e o proptă de frunte a istoriei și timpulă se aduce în diferite moduri,

dubiositatea acésta nu e fără de influință și asupra faptului istoricū, adecă: a părăsirii Daciei.

3. Eutropiu despre Traianū, ȕice: Dacia, după-ce Decebalū a fostū învinsū, a supus'o, *provincia peste Dunăre a făcut'o în acesti agri, ce acuma 'i ținū Taifaliti și Victofaliti și Thervingiti*. Eutropiu nici în punctulū acesta nu se exprimă curatū și apriatū, — căci ȕice cumcă provincia s'a făcutū în acei agrii, ce 'i ținū popórele anumite, până ce, după adevurulū istoricū, provincia s'a făcutū din tótă Dacia, — dela Nistru până la Tisa, eară acele popóre amintite nu aū locuitū în tótă Dacia, carea și chiar după Eutropiu a fostū de ȕecea 100,000 de pași în cerculū seū.

\\Istoriculū romanū *Ammianus Marcellinus*, născutū la 330 după Christosū și mortū la 390 după Cristosū în Roma, în istoria sa se estinde până la anulū 378 și fiindcă Eutropiu a muritū pela 370 după Christosū, ambū istoricū aū fostū încâtva și contimpuranī.

Anulū 375 după Christosū e de insemnătate mare în istoriā, pentrucă atunci aū năvălitū Hunniī asupra Goșilorū din Dacia și aū imburdatū imperiulū goticū.

Ammianū Marcellinū în lib. 31 cap. 3 pag. 674 scrie pe largū despre venirea Hunnilorū, dar eū voiū estrage numele acele referitóre la popórele înșirate de Eutropiu. Decī trecēndū Hunniī — ȕice Ammianū Marcellinū — prin regiunile (ȕinuturile) *Alanilor*, pe cari *Grcutungiti*, după usū i-aū numitū *Tanaite* pentrucă locuescū la riulū *Tanais* (aȕi Don), Goșilū dāndu-se cu grije la o parte din calea Hunnilorū, aū ajunsū la riulū Danaster (Nistru) între Ister (Dunăre) și Boristenes (Dnipru). Aceste întēmplāndu-se peste speranță așa, invēțatulū *Atanaricū* judele (după alȕi regele) *Thervingilorū* (unū tribū, o cētă de Goși) s'a hotărītū ca să stea pe locū și să dea față cu Hunniī, și pentru acésta și-a pusū tabera aprópe de valea *Grcutungilorū* (altū tribū seū cētă de Goși). Dar Atanaricū de frica Hunnilorū dela sprencenele (la ape se întelegu țermurīi nalȕi) riulū Gerassus (aȕi Prutū) până la

Dunăre au strîmtoară (restrînsu) țara *Taifaliloru* și șanțurile le-au ridicatū mai înalte.

Astfelū la anulū 375 după Christosu popóarele gotice, *Taifalii* și *Thervingii*, amintite de Eutropiu au locuitū pe lângă Prutū și dincolo la Nistru; eară Alanii, cari asemenea au fostū Goți, și până la Tanais. În urmare Taifalii au locuitū pe șesurile Prutului, eară Thervingii, dincolo de ei. Locuința Victofalilorū nu e pozitivă, — dar pe lângă seū între ceialți Goți.

Paulū Orosiu, carele a întinsū opulū seū până la anulū 410 după Christosu și astfelū pentru anulū 375 a fostū contipuranū lui Marcellinū și amēdoii martori ai epoei, în lib. VII. cap. 1. scrie: „Dela resăritū e Alania, în mijlocū *Dacia*, unde e și Gothia“¹⁶⁾.

Astfelū la anulū 375, Gothia nu a fostū Dacia întregă, ci Gothia a fostū numai o parte a Daciei, și anume șesulū Valachiei între Carpați și Dunăre și Prutū și preste Prutū până la Dnistru, decī Eutropiu reu se exprimă, când provincia întregă Dacia o află în agrii popórelorū anumite. Dincolo de Gothia în munți, în Ardélū spre Timiș și Tisa, nu locuiaū Goții, ci Sarmații, pentrucă Goții numai în fuga de Huni au scăpatū în Ardélū, și au împinsū pe Sarmați mai multū spre apusū, la ce voiū reveni în altū studiu.

4. Eutropiu lib. IX cap. 15 dice, că Aurelianū „a scosū pe romanii din cetățile și agrii“ Daciei. Flaviū Vopiscū cap. 39 scrie, că Aurelianū a ridicatū (seū scosū) *óstea* și pe provinciali și popóarele din *Dacia*. Sext. Rufu Festu cap. VIII, scrie, că *Aurelianū a strămutatū de aci pe Romanii*, eară bizantinulū Georgiū-Syncellū că Aurelianū „a scosū pe bărbați și pe muierii“. În fine Calvisiū dice că Aurelianū „a scosū pe cetățenii romanii“.

¹⁶⁾ Paulus Orosius lib. VII cap. 1. Ab Oriente Alania, in medio *Dacia*, ubi et Gothia. Lex. de convers. Meyer la Goți spunc: und die Goten zogen nach dem weiten Flachenland, das sich ost- und südwärts von den Karpathen an den Mündungen der Donau und den Gestaden des schwarzen Meeres ausdehnt. Sie besetzten die Länder, die früher Geten und Scythen bewohnt hatten.

Se vede apriatū, că e confusiune între scrietori, că Aurelianū ce a scosū din Dacia? Și e naturalū, că aceia, cari vreau, ca în Dacia să nu mai fiă remasū nici piciorū de Romanū, datele ce le-amū citatū, le află de doveđi importante, cumcă în Dacia nu a remasū puiū de Romanū.

Dacă i-a scosū, unde i-a dusū? Eutropiu ȃice că i-a aședatū în „media Moesia“ adecă: Mesia din mijlocū (ađi o parte din Serbia răsăritenă și Bulgaria apusenă), Vopiscū spune, că i-a dusū în Mesia, — Rufū, că Aurelianū în ȃinuturile Mesiei și a Dardaniei a făcutū douē Daciī. Dardania a fostū o țară dela muntele Scardus din Balcanū, spre amēđi între Illiria și Tracia, cu reședința Scupi. George Syncellū pe cei scoși i-a condusū în sinulū de mijlocū alū Mesiei.

În recenziunile ediȃiunii lui S. Rufū Festū de Cellariū se face nota, că Dacia lui Aurelianū a fostū împărȃtită: în *Mediterranea* (dela mijlocū) și *Ripensis* (dela țermuriī Dunării). La acēsta ediȃiune e adausū „*Libellus Provinciarum romanarum*“ în care se arată că Italia a fostū împărȃtită în 11 regiuni și că împერიulū romanū afară de Italia a mai avutū 113 provincii. Despre Dacia lui Aurelianū se observēză în acelū libelū: Departe se estinde acelū munte (Haemus ađi Balcanū) și desparte Dardania și Mesia de Macedonia. Pentru acēsta Dacia *mediterană* e situată în muntele Hemu și în rădecinile lui, și Dacia ce urmēză e *Ripensis* (dela țermuriī Dunării“) ¹⁷⁾. Fară Cinnamū în lib. II. c. 13 arată, că Naissus (Nissa, ađi Niș în Serbia) a fostū metropolea cetăȃților dacice.

În acēstū modū mai multū din formarea a duor Daciī în Mesia, adecă din consecuinȃe se pōte deduce retragerea lui Aurelianū, decătū se pōte dovedī prin atare datū istoricū.

¹⁷⁾ *Libellus prov. rom.* e lucratū de Antonius Schonhovius (nēmȃu cu nume latinisatū) și cu referinȃ la Dacia Aureliană notēză: Late vere excurrit mons ille (Haemi mons) atque etiam a Macedonia Dardaniam, Moesiamque distingit. Itaque Dacia Mediterranea in Haemo eiusque radicibus sita; et quae sequitur Dacia, est Ripensis.

Să scrutăm și atare cauză individuală a lui Aurelian pentru înființarea Daciei Aureliene. Sex. Aureliu Victor în Epitome pag. 92 țice: Aurelian s'a născut din tată de stare de mijloc, și precum povestesc unii din colonul lui Aureliu¹⁸⁾ clarissimului senator, între Dacia și Macedonia; eară Flaviu Vopiscu la cap. III, ne spune: Divulu Aurelian e născut — precum spun mai mulți — în Sirmiu din o familiă mai obscură însă precum vorbesc unii, din *Dacia ripensa*. Dar eu 'mă aducă aminte, că am cetit un autor, carele a țis, că Aurelian s'a născut din Mesia. La cap. 4. continuă Vopiscu: Mama lui Aurelian, (după cum dovedesce Callicrates Tyrius un scrietor forte învățat al Grecilor) a fost preutesa templului *sórelui* (deului Sóre) în acel sat, în care locuia părinții lui. E primit de dovedit, că Aurelian s'a născut în Mesia, — și pôte că și Aurelian a avut dilecțiunea sa către Mesia, ca în mijlocul relelor publice să-și facă numele nemuritor cu: Dacia Aureliană.

Vine acuma întrebarea simplă: *că Romanii toți din Dacia, încăput'au ore în Mesia de mijloc?*

Romanii din Dacia, dela colonisarea lor, adecă dela anul 105 după Christos până la Aurelian 270—275, au locuit deja 170 de ani în Dacia, cel puțin 5 generațiuni, și cei colonizați precum cei amalgamizați și romanizați din alte popore, la 270—275 după Christos a trebuit să fiă mulți; numărul nu se pôte spune, dar de bună sémă cu mult mai mulți decât ca toți să încapă în Mesia mijlociă. Mesia s'a început la apus dela riul Drinus în Serbia, a trecut peste acésta și Bulgaria și Dobrogea până la Marea-neagră, dincóce de Balcanu. Acum, decă ponderăm datele citate, că Aurelian a adus coloni romanii din Dacia și i-a aședat în Mesia de mijloc și că acest mijloc, trebuind de a-l lua de a treia parte a Mesiei (Serbiei și Bulgariei), e un .

¹⁸⁾ În numele romane *an* se alătură la numele tatălui său a mamei, său a stăpânului și se formază numele fiului, supusului etc. Decă din Aureliu, după usul romanu, s'a putut forma Aurelian în înțelesul scrietorului S. A. Victor.

teritoriu, pe care, (pe lângă populațiunea ce a mai fost acolo măcar câtă de mică — înainte de Aurelian) nu încapă multă populațiune nouă, — pentrece ne convingem, că și în cazul acela, când Aurelian ar fi vrut să-i strămute pe toți romanii din Dacia, în Mesia din mijloc nu ar fi încăput; în urmare nici că a putut muta mulți în Dacia Aureliană! Aurelian a putut muta numai pe acei Romani cari au locuit deastânga Dunării și aprópe de Dunăre, — și dóră pe aceia, cari s'au putut străcura pe drumul dela Sarmisegetusa (Grădiște), Lugos, Caransebeș și Orșova; — și încât s'au retras legiunile (oștile) romane, aceste au putut fi numai acele, cari pe șesurile Valachiei se băteau cu Goții, dar nu din garnisónele din munții Ardélului, căci aceste erau deja învinse de Sarmați. Voi da lămuriri clare în cele viitoare.

Vine acum întrebarea simplă: *că Sarmații și Goții, stăpânii dela țărmurile de stânga ai Dunării, și în Ardélul, lăsa't'au ore pe Romani ca să scape din Dacia?*

Acésta e o întrebare, carea zace în natura și politica tuturor popórelor cuceritoare în lume, și pentru acésta istoria ne dá lămurire.

Popórele, cari au pornit ca să cucerescă țeri, când năvălesc în țeri, năvălesc ca viscolul turbat mai pe nesciute, ucid și prăpădesc tóte până ce slăbesc poporul, pe care vréu să-l învingă, și decă l'au slăbit și cucerit, *cuceritorii păstréză, conservéză popórele învinse*; deórece cuceritorilor, popórele învinse le trebuesc de capitală, atâtéu ca să plătescă porția și presteze naturalii, ce servesc spre înavuțirea cuceritorilor; a dóua că cei învinși să întărescă óstea și astfel puterea cuceritorilor. Le păstréză, ca pe sclavii învingătorilor, și adeseori cuceritorii fac pact cu cei învinși. Aceste sânt repetite de mi de ori în viața popórelor din lume și astfel în istoria universală. Amianu Marcellinu istoricul, pe carele l'am mai citat pentru datele despre venirea Hunnilor, dovedesce aserțiunile aceste în lib. 31 cap. 3. Începéndu despre năvălirea Hunnilor

asupra Goților și dice: Așa dară Hunni străbătându în ținuturile Alanilor, pe cari marginașii, Greutungii, după usă i-au numit Tanaite, — *dupăce au ucis și despoiat pe mulți, pentru de a-și aduce pe cei remași la concordia cu credință, legară pactu.* ¹⁹⁾

Barbarii, nu numai, că nu lasă pe poporul învins ca să emigreze, ba răpesc și pe locuitorii din țările vecine și i duc de sclavi. ²⁰⁾

În acest mod fiă-carele va pricepe, că poporul cuceritor nu iertă, ca poporul învins să easă din țară. — Să cerceteze împrejurările de față în mai multe țări și va afla asemenea respunsuri.

Dar să presupunem, că Sarmatii și Goții au concesă supușilor Romani ca să emigreze, atunci ne vom convinge, că *Romanii nu au vrut să emigreze.*

Tocmai precând scriam despre aceste, cetii în Neues Pester journală din 17 August 1890 un exemplu bun, sub titlul: Un sat, ce lunecă. Adecă în Veneția e comuna Costalta și zace pe costă de delu. Esundările i-au vătămă teritorul, s'au format gropi afunde și teritorul satului s'a mișcat în câtă au crepată părății caselor și unele s'au îmburdat, deci e témă că costa pe carea zace satul va porni la vale și va cutropi satul. S'a dispus ca locuitorii să se mute, că statul le dă ajutor ca să'și facă case într'altă loc, și pentru fiă-care încăpere a casei plătesce 25 de lire ca ajutor. „Locuitorii din Costalta însă nu vrea a se rezolva

¹⁹⁾ Ammianus Marcellinus lib. 31 cap. 3 Igitur Hunni pervasis Alanorum regionibus, quos Greuthungis confines Tainaitas consuendo nominavit, interfectisque multis et spoliatis, reliquos sibi concordandi fide pacta junxerunt.

²⁰⁾ Eduard Gibbon in Geschichte des römischen Reiches tom. VI. pag. 394 la anul 441, despre Hunni scrie: Mit grösserer Zuversicht kann behauptet werden, dass die Hunnen die Provinzen des Reiches durch die Anzahl der römischen Unterthanen die sie in Gefangenschaft wegführten, entvölkerten. Acésta a fost sub Teodosiu cel mare. Apoi totu Ed. Gibbon in tom. VIII. cap. 42 pag. 237 pe timpul lui Iustinian 527—565, scrie: Und gingen über die Donau zurück, indem sie (Hunni și barbarii) hinter den Hufen ihrer Pferde 120 Tausend der Unterthanen Iustinians nachschleppten.

la părăsirea glii lor de acuma, căci ei în îndereptul satului lor rău primejditiu, au pământurile și viile lor²¹⁾. — Asta e așa de natural în firea fie-căru om, că nici cu primejdie de viață nu se desparte ușor de binele ce l'a moștenit de la părinți seși ce l'a câștigat cu sudore; nu se desparte ușor de satul seși și de nămurile sale.

Românii în Dacia, de la 105 până la 270 — 275 după Chr. au locuit 170 de ani în Dacia, și și-au ținut-o de patrie; aci și-au fundat familiile și nămurile, aci au avut casele și pământurile lor. Omul sărac n'a avut ce să lase, dar decât să meargă cerșitor în țară străină, a ramas acasă; cel avut, nu și lasă casa și pământurile, familia și nămurile ca să meargă la cerșit, dar celor mai multe familii a fost cu neputință, ca să și încarce familia și averea și să pornescă cale de multe zile, să ia lumea în cap.

Nu au plecat din Dacia nici din acea cauză, că știind imperiul roman încă de foarte mare și tare, au crezut, că năvălirile aceste vor fi timpurale și trecătoare, și că legiunile romane ear îi vor scăpa; că apa trece, petrele rămân, căci nu puteau să aibă idee, cumcă în fă-care secol se vor mai repeți emigrațiunile popoarelor din nord-ăsărit.

Să ilustrăm cu un exemplu istoric încă dără viu în memoria unor bătrâni. Românii în principatele Valachia, Moldavia, Bessarabia și-au format state independente. Au venit turcii și au cucerit și i-au maltratat, dar părăsit-au ei țările lor? ba! mai curând au suferit tirania cuceritorilor, decât să și lase vatra familiară, vatra satului și vatra țerei lor. Rușii au rupt Bessarabia de la Români, aceștia s'au îngrozit de despotismul slavilor, dar au ramas acasă în țara lor. În cazul din urmă un procent dără se va fi retras, dar acesta încă nu însemnă retragerea Românilor din Bessarabia.

²¹⁾ Neues Pester Journal din 17 August 1890. Zu einem Verlassen ihrer jetzigen Scholle aber wollen sich die Insassen von Costalta, welche hinter ihrer arg gefärdeten Ortschaft ihre Acker- und Weingründe haben, nicht entschliessen.

Dacia nu a fost lăsată, părăsită de către Aurelian, ci nici că a putut retrace legiunile și poporul, ci Dacia a fost ruptă de către imperiu prin oștile barbare, și a fost cuprinsă de aceste.

Să ilustrăm și dovedim acésta. Mai întâi să privim teritoriul geografic. Între munții Carpaților și gurile Dunării și țărmii Mării-negre sînt șesuri, cari se întind departe spre Tanais și mai încolo. În nordul și răsăritul Daciei pe acele șesuri a fost un teritoriu al plămădirii popórelor, de aici s'au început emigrarea popórelor. Popórele emigrátore au fost de regulă roiuri, cari n'au mai avut loc în coșnița lor, pentru că se înmulțiră, și-și aleseră ca albinele altă matcă, pentru ca să se așeze în alt loc; s'au emigrátore au fost rupturi din alte popóre, cari s'au desfăcut de trupină în urma unor revoluțiuni interne; în fine s'au aflat câte un bărbat erou, carele și-a adunat din popor ce a putut și a pornit să îmburde imperiul și să-și facă sieși țeră, familiei să fundeze o dinastiă.

Șesurile între Carpați și gurile Dunării și Marea-negră au fost *drumul* emigrațiunii, *poarta* popórelor. Și cari popóre câte odată nu putură străbate pe aici — și-au întors drumul în nordul Carpaților și pe acolo și-au aflat cale de năvălire.

Imperiul roman, carele se lăfise până de-a dreapta Dunării de sus și de jos, a stat mult timp pe loc, și pare-că împărații romani nu aveau tendință ca să trecă Dunărea, pentru că terenul între Dunărea de sus și Tisa nu le-a trebuit nici când, eară din Mesia, peste Dunărea de jos, numai atunci a pornit Traian, când Mesia nu mai avé pace de invasiunea barbarilor. Dacii din munții Carpaților, Geții din șesurile Valachiei și Sarmații de preste Prut-Nistru au făcut invasiunile. Decă Traian nu a putut avé altă tendință decât să pună garnisónă romană la Nistru, să închidă aci pórtă, drumul barbarilor; eară ocuparea Daciei muntóse a fost mai mult o consecință, ca să înfréneze pe Daci, cari încercară resbóie cu Roma.

Încă primadată, când Goții au ocupat șesurile dela Nistru, dela gurile Dunării, și de stînga acestia până și terenul dela rîul Sava, Dacia muntosă a fost ruptă de cătră imperiū, nu a mai putut avea comunicațiune cu împăratul și cu imperiul pentru că drumul și porța emigrațiunii era în mîna Goților.

În nota a 16 amă citatū din lex. de conv. a lui Meyer aceste: Și Goții s'au trasū la țara de șesū largū, ce se estinde dela Carpați spre resăritū și amedī la gurile Dunării și țărmurile Mării-negre. Ei ocupară țerile, ce mai nainte le locuiră Geții și Schiții. Adecă Valachia dela șesū, Moldavia și Besarabia. Decī la 270—275 după Christosū sub Aurelianū Dacia muntosă a fost ruptă de cătră imperiū, și atunci cuprinsă de Sarmați.

Aceste împrejurări s'au mai repetitū în istoria Daciei și anume: Pe cînd domnia Iustinianū celū mare 527—565 după Christosū, Longobarđii trecură în Pannonia, la Dunărea de susū, eară Anțil de peste Nistru la Dunărea de josū. Ed. Gibbon ȕice despre acestia: și țara de șesū a Moldaviei și Valachiei a fostū cuprinsă de Anți, de unū trunchiū slăvénū. ²²⁾

Avariī se aretară pela 560 după Christosū încă sub Iustinianū celū mare. La anulū 566 după Christosū Chaganulū trāmite soli la împăratulū Iustinū alū II-lea și solulū de frunte ȕice împăratulū: „Ai chaganulū (princepelū Avarilorū) supuși victorioși au trecutū peste riurile înghietate ale Schiției și acum au acoperitū țermii Dunării cu corturi nenumerbare. ²³⁾

În acestū modū vedemū, că de câte-orī s'au cuprinsū de oști barbare șesurile dela Dunăre ale Daciei, să și fiă fostū

²²⁾ Ed. Gibbon: Geschichte des röm. Reiches tom. III. cap. 42 pag. 236 Und das ebene Land der Moldau und Walachei ward von den Anten, einem slavischen Stamme besetzt.

²³⁾ Ed. Gibbon. loc. cit. anul 566. Dessen siegreiche Unterthanen über die gefrorenen Flüsse Scythiens gezogen waren und nun die Ufer der Donau mit unzählbaren Gezelten bedeckten.

acésta recuprinsă, Dacia a fostă ruptă de cătră imperiu, de cătră Mesia.

Acı pe șesurile aceste a fostă lupta pentru esistența imperiului roman-oriental, mai târziu bizantin. Acı la Dunăre s'a atacat și slăbit imperiul roman-oriental. Popórele emigrátore singulare aú încetatú de a năvăli, de când pe ruinele lorú s'a ridicatú Rusia. Dăr însăși năvălirea nu a încetatú, ci și-a luatú altă formă, a năvălirii unui imperiu mare și organizatú, — totú cu tendința de a ajunge la șesurile Dunării, a trece Dunărea și a îmburda Byzanțiulú, și ađi o parte din drumulú emigrațiunii e în posesiunea Rusiei; — și pe o parte érá stă garnisóna lui Traianú. ²⁴⁾

Traianú în Mesia inferióră anume în Schiția mică=Do-brogea, făcu unú valú séu unú zidú, ce și ađi se vede dela Rașova 48 de kilometri până la Constanța (Veđi Familia Nr. 29, 1890. Calea lui Traianú, de subscrisulú). De bună séma Traianú când a observatú că Sarmății (și felurite trunchiurı ale lorú) aú drumú deschisú ca dela Nistru să trecă la Dunăre și să pericliteze securitatea Mesiei, a făcutú valulú, — și când nici aici nu a pututú Mesia să o apere din destulú, — a pusú garnisóna romană la Nistru.

Părăsirea Daciei numai în acelú casú s'arú fi pututú întempla, dacă luptele lui Aurelianú erau, colo susú în Dacia, în linia rıului Someșú și a isvórelorú rıului Tisa, decă Aurelianú pe aci arú fi fostú bătutú cu încetulú, și din luptă 'n luptă s'arú fi restrasú cu legiunile, diregătoriı și poporulú, s'arú fi pututú retrage până la Dunăre. În acestú modú arú fi fostú Dacia părăsită și lăsată de óste și de poporú, și acesta s'arú fi pututú colonisa în Mesia, dar acésta nu s'a întemplatú, Aurelianú nu s'a luptatú în Dacia muntósă, ci pe țermii de stânga ai Dunării; aci pe șesurı erau oștile gotice. Și decă oștile im-

²⁴⁾ Europa pare că nu a înțelesú istoria și însemnătatea locurilorú, când a concesú, ca Rusia să cuprindă Besarabia. Dela acestú punctú se datéză dela începutú și până ađi slăbirea și căderea imperiului din Bizanțú. — Grea chiemare astéptă garnisóna lui Traianú.

păratului nu i-a putut învinge, cum va fi putut poporul să străbată cu caréle, ciurdele, turmele, familiile prin aceste osti. Astfelă dară, garnisónele romane și poporul romană din Dacia muntósă, aă fostă rupte, despărțite de cătră imperiū, — poporul de aci a devenit supus Sarmațiloră, apoi Goșiloră și apoi Hunniloră și *retrasă în munți s'a putut conserva și înmulți.*

Se aducă ună esemplu analogă. În Britania locuiau deosebi popóre celtice, cară în genere s'aă numită Briți. Britania a devenit provinciă romană, și cădendă imperiulă romană și Britania a fostă perdută pentru Romană. În Britania asemenea aă năvălită popóre gotice și respective germane, anume: Juții, Saxonă celi vechi și Angliă de pe țermuriă nordică ai Europei. Aceste popóre asemenea mai întâi aă cuprinsă șesurile, și dupăce Brițiă fură bătuti, se retraseră la munți. Ed. Gibbon ne scrie: Totuși dincolo de Severe (2 riuri cu asemenea nume) Brițiă neîncetă își apeară independența loră națională, ce a durată mai multă decâtă heptarchia (sub 7 principă) ba chiar și de cătă monarchia Saxoniloră. Luptătoră mai viteji, cară aă mai preferită exiliulă (în munți) decâtă sclăvia, aflară asilă sigură în munțiă Wales. Cucerirea Cornwallului resistentă s'a amănată cățiva seculă și trupă din fugători prin vitejia proprie seă prin liberalitatea regiloră merowingică căștigară locă de colonizare în Gallia. Colțulă vestică ală Armorică (Bretagne în Franția) a căpetată numele de Kornwales și de Britania mai mică.²⁵⁾

Astfelă vedemă, că Brițiă nu numai că s'aă susținută în munți, ba aă trămisă și coloniă în Gallia, anume în Ar-

²⁵⁾ Edv. Gibbon Geschichte des röm. Reiches tom. VII. pag. 302. Jenseits der Severn behaupteten jedoch die Britten fortwährend ihre National-Unabhängigkeit, welche die Heptarchie ja sogar die Monarchie der Sachsen überdauerte. Die tapfersten Krieger, welche die Verbannung der Sklaverei vorzogen fanden sichere Zuflucht in den Gebirgen von Wales; die Unterwerfung des sich sträubenden Kornwales wurde um einige Jahrhundert verzögert, und eine Schaar von Flüchtigen erwarb durch ihre eigene Tapferkeit oder durch die Freigebigkeit der merowingischen Könige in Gallien, eine Niederlassung. Die westliche Ecke von Armorica erhielt den Namen Kornwales und das kleinere Britanica.

morica ađi Bretagne în Franția. Nu se pôte ca să nu ne aducemă aminte aci, cum și Româniî din Dacia muntósă sub Dragoș și Radu Negru încă făcură coloniî pentru locurile mai certe de bārbari, pentru Moldova și Valachia.

Dar acuma să pună căpătăiă lucrului. Lexiconulă de conversațiune ală lui Meyer, la articolulă Siebenbürgen pag. 942 ȃice: „Dela anulă 274 după Christosă Romaniî aă părăsită Dacia și viscolii emigrațiunii aă năvălită asupra ei. *Remășițele Daco-romane, Româniî sēu Valachiî, cari deosebî în munți aă fostă remasă îndereptă, mai târđiă, dela secululă ală 12 și 13 fură întăriți prin mutările mari ale soșiloră de ună trunchiă din amēdulă Dunării* ²⁶⁾. Aceste mutări facă obiectă de altă pertractare specială. Acuma să invităm pe doi istorici dintre cei mai renumiți ai Europei, ca să-și spună și ei părerea asupra retragerii lui Aureliană și asupra remănerii Româniloră în Dacia.

Carolă Rotteck ȃice: Dar năvălirea emigrațiunii popóreloră, ce mai nainte a căđută asupra acestei țeri (Dacia) a respită tóte. Atunci la chiamarea lui Aureliană se retraseră de peste Dunăre la Mesia acei locuitoră, cari aă iubită civilizațiunea (moravurile bune) și teritoriulă dela țermurile rîului (Dunărea) și dederă numele de „*Dacia Ripensis*“ ²⁷⁾

Astfelă Rotteck concede că s'aă retrasă atare numeră de ómeni civilizați, dar că poporulă română a remasă în Dacia.

Eară *Eduard Gibbon* ne spune lucruri și mai ponderóse: „Pe supuși Daciei, ducēndu-i din acele posesiuni îndepărtate (din Dacia Traiană) ce ei nu le puteău nici cultiva, nici apēra

²⁶⁾ Seit 274 gaben die Römer das Land auf, und die Stürme der Völkerwanderung brachen über dasselbe herein. Die Reste der Daco-Romanen, die Rumänen oder Walachen, welche insbesondere im Gebirge zurück geblieben waren, wurden später, seit dem 12 und 13 Jahrh. durch grosse Zuzüge ihrer Stammgenossen vom Süden der Donau verstärkt.

²⁷⁾ Carol Rotteck in Allgemeine Weltgeschichte tom. III. pag. 13. Aber der Sturm der Völker-Wanderung, der zuerst auf dasselbe Land (Dacia) fiel, zerstörte alles. Da zogen sich diejenigen Einwohner, welche die Gesittung liebten auf den Ruf Aurelians über den Ister nach Moesien und gaben der Ufergegend des grossen Flusses den Namen Dacia Ripensis.

aŭ *innulțitŭ* țăria și populațiunea pe partea sudică a Dunării (în Dacia Aureliană). Unŭ teritorŭ fructuosŭ, ce deŝa repetire de incursiuni barbarilorŭ l'aŭ strămutatŭ într'o pustiă, s'a predatŭ sêrguinței lorŭ și o nouă provincie Dacia a păstratŭ și mai de parte aducerea aminte de cuceririle lui Traianŭ. *Totuși în țera vechie cu acestŭ nume (Dacia Traiană) a ramas indereptŭ unŭ numerŭ considerabilŭ din locuitorii seŝ, cari mai multŭ s'aŭ infricoșatŭ de eșirea din țeră, decâtŭ de domnitorulŭ goticŭ. Acești Romani degenerați aŭ urmatŭ și mai departe, ca imperiulŭ (romanŭ) din a cărui legătură ei eșiră, să-ŭ facă servițiŭ, deorece ei (Romanii) între cuceritori aŭ lățitŭ primele concepte de agricultură, de măiestrie folositoare și de plăcerea vieții civilisate.* Cu încetulŭ s'a ridicatŭ unŭ comerț de negoțatoriă și de limbă între țermurii sieși opuși ai Dunării, și dupăce Dacia a devenitŭ unŭ statŭ independente s'a doveditŭ adeseori, ca zidulŭ celŭ mai întăritŭ de aperare alŭ imperiulŭ romanŭ în contra năvălirii hórdelorŭ selbatice ale nordului".²⁸⁾

Eată dară Romanii remași în Dacia și începători, propagatori civilizațiunii între barbari. Nici o națiune nu a suferitŭ atâta de emigrațiunea popórelorŭ câtŭ Românii dela șesuri; Ddeŭ a făcutŭ minune, când i-a conservatŭ pe ei!

²⁸⁾ Ed. Gibbon, Geschichte des röm. Reiches, tom. II. pag. 19. Die dacischen Unterthanen aus jenen fernen Besitzungen abziehend, welche sie weder cultiviren noch vertheidigen konnten, vermehrten die Kraft der Bevölkerung an der Südseite der Donau. Ein fruchtbares Gebiet, welches die häufige Wiederholung der Einfälle der Barbaren in eine Wüste verwandelt hatte, wurde ihrem Fleisse eingeräumt, und eine neue Provinz Dacien bewahrte fernerhin das Andenken an den Eroberungen Traians. Dennoch blieb in dem alten Lande dieses Namens eine beträchtliche Anzahl seiner Bewohner zurück, welche die Auswanderung mehr fürchteten als einen gothischen Gebieter. Diese entarteten Römer, fuhren jedoch fort dem Reiche, aus dessen Verband sie getreten, waren, Dienste zu leisten, indem sie unter den Eroberern die ersten Begriffe des Ackerbaus, nützlicher Gewerbe und der Annehmlichkeit des civilisirten Lebens verbreiteten. Allmählig erhob sich Handels- und Sprachverkehr zwischen den entgegengesetzten Ufern der Donau, — und nachdem Dacien ein unabhängiger Staat geworden, bewies es sich häufig als die festeste Schutzwehre des römischen Reiches gegen die Einfälle der wilden Horden des Nordens.

E de lipsă numai puțină cunoștință despre *natura* omului și a popórelor, e de lipsă numai puțină cunoștință despre *istoria* popórelor, — și cestiunea de față va fi chiară înaintea celor nepreocupați; eară despre cei preocupați nu potú dice decâtú proverbialú românescú: „Pe draculú nu-lú poți face creștinú“.

Dr. At. M. Mariencscu.

ÎNTEMEIEREA PSICOLOGICĂ A ACTELORÚ ELEMENTARE ALE GÂNDIRII ÎN MARGINILE LEGILORÚ HERBARTIANE DE ASOCIARE ȘI REPRODUCERE.

(*Monografiă psihologică*).

III.

Într'o scriere întitulată „Denken und Gedächtniss“ *) autorulú germánú, Dörpfeld, ajunge în privința operațiilor intelectuale la următorulú rezultatú:

„Nu există decâtú unú singurú procesú de gândire, care se reduce la dóuë acte consecutive; ele se numescú *judicare* și *formare de noțiuni*“.

Pentru a ajunge la acestú rezultatú, autorulú numără patru operațiuni de gândire: Asăménare, formare de noțiuni, judicare și raționare séú formare de conclusiuni. Apoi 'și pune întrebarea: „Există în mintea întrégă patru operațiuni, séú trei, séú dóuë, séú numai una — în scurtú, cum trebuie să numărămú?... Compendiile de Psihologie și mai virtosú manualele concise nu daú în punctulú acesta scolarilorú lorú aprópe nici o lámurire. Ele nici nu amintescú de acéstá problemá, vréú să dicú: ele nici nu-í facú băgătorí de samá, cá arú fi existândú o astfelú de problemá. Dar nu numai

*) „Beiträge zur pädagogischen Psychologie“ de F. W. Dörpfeld. Fascie, I. Ed. 3. pag. 46.

atâtă. Ele s'au deprinsă a tracta cele trei operațiuni obișnuite (formarea de noțiuni, judecarea și raționarea) una după alta, în rândul, care se observă și în manualele de Logică.

Aceste din urmă au dreptul să o facă. De vreme ce nu se ocupă decât de *formele* fenomenelor intelectuale, lăsându-cestiunea *nasceri* lor neatinsă, ele procedă corect pe calea dela simplu la compus, se ocupă prin urmare mai întâi de noțiune, apoi de judecată și în urmă de raționament. Psihologii, voind să urmeze aceeași cale, ar pute să o facă în totu casul în mod preparator, întru cât s'ar simți trebuința de a cunoște cât de puțin una seú alta din cele trei operațiuni (póte ca înlocuire a unui curs de Logică introductivă). Dacă după pregătire nu urmăze însă și o contemplare, care să mijlocescă înțelegerea legăturii genetice între felurile funcțiuni ale gândirii și să restabilescă astfel disordinea dela început; nunumai că cestiunea de căpetenie a teoriei intelectului rămâne nelămurită, dar șirul confus practicat mai nainte, abate privirea scrutătoare a cettorului dela calea adevărată“.

Să asistăm acum la încercarea ce o face autorul d'a reduce operațiile gândirii la una singură, căreia i-ar datori tóte celelalte nascerea lor.

La pag. 52 cetim următoarele: „Dintre cele patru operații de gândire, raționarea seú formarea conclusiunilor vine a fi eliminată de sine singură, de vreme ce nu sînt de a se numera decât operații specific deosebite. Dăcem de sine singură, — cu alte cuvinte dintr'unu motiv logic. Raționarea nu este adecă decât unu chip anumit de judecare: *ea e derivarea unei judecări noui din două seú mai multe alte judecări*. Din cauza acesta se dăce, că raționamentul e o judecare mijlocită (printr'unu terminu mediu). De óre-ce raționarea, ca operație implicată în noțiunea despre judecare, vine a fi eliminată din șirul funcțiunilor specific deosebite ale intelectului, nu ne rămâne să esaminăm decât trei: „Asemnarea, formarea de noțiuni și judecarea“.

Deși ne alăturăm din totă inima părerii lui Dörpfeld, încât privește necesitatea de a sistematiza operațiile intelectuale, nu putem însă să ne hotărîm a accepta și modul, în care autorul stăruie a rezolvi problema.

Raționarea ară avea să fie eliminată din șirul operațiilor specifică deosebite din *motivul logic*, că ea e o derivare a unei judecări noi din două sêu mai multe judecări, așa dară o judecare mijlocită. Nu înțelegem acum, în ce chip se face, de acestă motivă logică vine a se aplica numai cu scopul de a elimina raționarea, nu însă și judecarea? A judeca nu însemnă altceva decât — întrebuițămă cuvintele lui Dörpfeld *mutatis mutandis* — derivarea unei noțiuni noi din două sêu mai multe alte noțiuni. Când ni-amă formată noțiunea „părete alb“, e neapărată, că ni-amă derivat-o din noțiunile „părete“ și „alb“, rupend judecata, că „păretele e alb“. Judecarea ară avea să fiă implicată din același motivă logică în formarea noțiunilor și ară trebui prin consequență să fiă și ea eliminată din șirul operațiilor specifică deosebite. Ceea ce-lă va fi îndemnată pe autoră să elimineze raționarea, este pôte împrejurarea, că lumea s'a deprinsă a admite puintă de a forma judecări și fără de a raționa. Responsulă la admisiunea acésta l-amă dată de mai nainte. Autorul se pare a fi scăpată din vedere faptulă psihologică, că precum formarea de noțiuni presupune o judecare, totă astfel și formarea de judecări presupune o raționare. Număi din nebăgarea în samă a acestui faptă s'a putută nasce afirmațiunea, că noțiunile se forméză *numai în urma judecăților și numai prin judecări*, adecă cu excluderea raționării.

În privința acésta dice Dörpfeld (la pag. 73): „De ore ce noțiunile se ivescă totdeauna ca părți ale judecării, s'ară păré celui ce nu e orientată mai deapropé asupra formării judecăților și noțiunilor, că noțiunile se nască *înainte* de a judeca...; în sufletă premerge judecarea și abea apoi urméză noțiunea corăspunțetóre“.

Pentru celū ce arū fi să fiă bine orientatū, acesta însemnă, că noțiunile se nascū *după* judecāți, cu tōte că ele aparū ca părți din acestea. Admitemū că așa este. În cazul acesta ni se va concede însă, că ceea ce dicemū despre judecată în raportū cu noțiunile, trebuie să fiă aplicabilū și la raționamentū în raportū cu judecāțile. Și aici aparū judecāțile ca părți ale raționamentului; prin urmare — adecă dacă motivulū logicū nu are să fiă arbitrarū — nici ele n'arū trebui să fie formate înainte de raționare. Cu același gradū de temeinicie amū putē afirma și noi: În sufletulū nostru premerge totdeauna raționarea și abia apoi urmēză judecata corespundētore.

La pag. 72. cetimū: „A gândi însemnă a forma noțiunii, trebuie însă bine notatū, că acestū actū finalū e precedatū de unulū auxiliarū, adecă de actulū judecării“.

Noi adaugemū, că formarea noțiunilorū e precedată cu aceeași necesitate nu numai de judecare ci și de raționare sēu mai exactū, aceste acte înfățișază însăși formarea noțiunilorū și nū sūntū decâtū forme ale aceluiași actū.

Dörpfeld cearcă a explica formarea noțiunilorū și asupra unui exemplu. Ne bucurămū de acestū exemplū, fiindcă ne dă puțință de-a vorbi mai concretū.

„Noțiunea ce arū avea să se formeze de nou, să fiă Paralelogramulū“. Autorulū urmēză apoi: „Dacă această noțiune s'a formatū bunăorā din privirea la Quadratū și la Oblongū, ea a fostū precedată de următorele două judecāți (so werden zuvor die beiden Urtheile *ergangen sein*): *La Quadratū laturile opuse sūntū paralele*, și: *La Oblongū laturile opuse sūntū paralele*. De aici s'a formatū apoi noțiunea supraordinată, pe care o numimū scurtū Paralelogramū“.

Pe noi ne înteresēzā să scimū, în ce consistă acelū „*ergangen sein*“ alū acelorū două judecāți. Cuvintele din urmă: „De aici s'a formatū apoi noțiunea supraordinată“, încă nu sūntū îndestulītore, căci cestiunea neresolvitā este:

În ce chip s'a formată noțiunea, fiă ea o specie subordonată orî unŭ genŭ supraordinatŭ?

Autorulŭ adauge numai: „Actulŭ de formare (?) alŭ noțiunei, avëndŭ a se enunța (wird kundegemacht) și pentru alți, acēsta se întēmplă prin propoziția: „*Quadratulŭ și Oblongulŭ sîntŭ Paralelograme*“.

Nici una din aceste propoziții nu explică, fiă orî câtŭ de puținŭ, actulŭ de formare alŭ noțiunei Paralelogramŭ. Despre cele d'ântēiŭ două judecări nu se afirmă decătŭ că ele arŭ fi rodulŭ unui „ergangen sein“ fără a explica, în ce chip? Prin propoziția din urmă se „enunță“ *Quadratulŭ și Oblongulŭ* ca aparținătoare la sfera noțiunei Paralelogramŭ. Acēstă noțiune a trebuitŭ de sigurŭ să fiă formată încă înainte de ce s'a pututŭ face o astfelŭ de enunțare. Care este dar actulŭ psihicŭ, căruia se datoresce formarea noțiunei Paralelogramŭ și ce felŭ de procesŭ a produsŭ înrolarea *Quadratulŭ și Oblongulŭ* în sfera Paralelogramulŭ, sîntŭ cestiuni, pentru cari nu găsimŭ la Dörpfeld nici unŭ răspunsŭ.

Amŭ arătatŭ, că nu e de lipsă prezența ideilorŭ despre amēndouē figurile geometrice, *Quadratŭ și Oblongŭ*, ca să se pōtă nasce noțiunea Paralelogramulŭ. În exemplulŭ lui Dörpfeld se enunță numai supraordinarea unei noțiunii, deja formate. Cuprinderea ei în modŭ perceptivŭ (dicemŭ așa, avëndŭ în vedere numai elementele afecțiunei sēu în modŭ apercptivŭ dacă considerămŭ și elemente reproduse) s'a sevērșitŭ deja atuncŭ, când în consciința băiatulŭ se activase ântēia oră opoziția predicativă a paralelismulŭ liniilorŭ în față cu laturile opuse, fiă ale *Quadratulŭ* orî ale Paralelogramulŭ. Însă acēstă opoziție nu pōte dobândi existență decătŭ în consciința, în care există elementele de raționare ce condiționēză formarea opoziției.

Fără condițiunile raționării chiar raportulŭ de supraordine alŭ noțiunii Paralelogramŭ în față cu *Quadratulŭ și Oblongulŭ* — raportŭ a căruŭ formare Dörpfeld nu o explică,

ci numai o „enunță“ — este o imposibilitate psihologică. În absența acestor condițiuni nu este cu putință a se forma nici una din cele trei judecăți enunțate de Dörpfeld. Autorul știe, că judecata, care exprimă rezultatul dobândit prin formarea conținutului unei noțiuni, e cauzată prin ivirea mai clară a unor elemente și că această ivire e urmarea contopirei*). Nu i-a venit însă în minte că contopirea nu e cu putință decât sub anumite condițiuni și că aceste condițiuni sînt identice cu cele ale unui raționament, din punctu de vedere al perfecțiunii logice, neatăcabilu. Fără aceste condițiuni, însăși contopirea și împreună cu ea și judecata și orice formare de noțiuni rămân în neexistență psihică. Dar scopul autorului nostru era, să înfățișeze formarea noțiunilor, după excluderea raționării din șirul operațiilor specifice ale intelectului, ca o formare de judecăți independentă și dela sine existentă. Urmarea necesară a fostu, că formarea judecăților și cu ea și a noțiunilor a ramas neexplicată.

Se știe că raționarea e forma de gândire a *demonstrațiunii*, prin care se pune în evidență exactitatea ori inexactitatea unei judecăți. Exactitatea ori inexactitatea judecății e demonstrată, când mîneacăndu dela alte judecăți óre-care, ajungem pe calea raționării la aceeași judecată seú la una contradictorică, prin ce isbutim u o întări seú a o resturna; dacă judecățile, dela care am mînecatu, au destule cuvinte de a fi susținute. Dacă acuma judecata de demonstratú nu și-arú datori născerea ei unei mișcări de gândire raționătoare și acesta în modu necesaru, e siguru, că provocarea noastră raționătoare la alte judecăți nu arú fi chieamată și logicesce nici îndreptățită d'a aproba seú a desaproba exactitatea judecății, de vreme ce ea și-arú avea felulu ei de formare, neatárnătoru de raționare. Dacă opoziția între subiectu și predicatú nu s'arú întemeia pe alte opoziții analóge, ori-ce provocare demonstrătoare la

*) Aici sîntu a se înțelege numai judecățile, pe cari din punctu de vedere psihologicu le-am numit judecăți contopitoare, căci judecățile, precum am arătatú, potú să fie și rezultate ale complicării.

asemenea opoziții și împreună cu ea și demonstrațiunea însăși și-ară pierde valoarea științifică, căci eventualele inexactități ale judecății de examinată nu s'ară putea demonstra pe calea raționării. Raționarea, fie deductivă (silogistică) ori inductivă, nu e o specie a judecării, menită numai a demonstra adevărul său neadevărul judecăților, ci e însuși procesul psihic, din care isvorește ori-ce formațiune a intelectului.

Fie-care judecată e rezultatul unei raționări din cel puțin două judecăți, întocmai precum fie-care noțiune e produsul unei judecăți, care exprimă raportul conșciului cel puțin între două note. Câte raporturi de note se pot deosebi într-o noțiune, atâtea judecăți s'au întrupat în ea și totu de atâtea ori raționarea a trebuit să construeze pe fie-care din ele, cu ajutorul altor judecăți întrupate în alte noțiuni. Când raționăm, dobândim judecăți, adică raporturi noționale. Raporturile noționale, exprimate în judecăți, oferă la rândul lor materialul pentru nouă raționări, adică pentru nouă formări de judecată. În acest cerc se mișcă gândirea. Prin senzațiile născute la impresiunile din afară dobândim neconținut material nou care intră în vârtă împreună cu conținuturile reproduse, pentru a da existență la produse intelectuale din ce în ce mai bine construite și mai bogat constituite. Chiar în stadiul cel mai timpuriu de evoluțiune al conșciinței cercul se activează, fie ori-cât de palid, totdeuna întreg.

Ne-amă pierde fără îndoială în o unilateralitate puțin justificabilă, dacă amă voi să vorbim despre judecată cu excluderea raționamentului, ori despre un raționament, care ară avé și el menirea de a întemeia adevărul judecăților. dar nu ară fi el însuși procesul ba singurul proces de formare al judecăților ca și al noțiunilor noastre. Eacă greșala de căpetenie, în care credem că a căzut Dörpfeld împreună cu mulți psihologi, înainte și după el.

Nu ne va fi succes fără îndoială nici nouă a găsi în totu locul expresiunea cuvenită, și și mai sigur este, că

nu vom fi putut împrăşcia deocamdată toate îndoielile ce se pot născă în cursul discuţiei asupra unei cestiuni atât de cuprinzătoare. În punctul acesta ori ce obiecţiune nu poate să ne fiă decât binevenită. Credem însă că felul nostru de a asimila idea fundamentală a cestiunii este corect.

(Va urma). *Stefan Velovanu.*

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 223/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român, luat în şedinţa dela 9 Septembrie n. 1890.

Preşedinte: G. Bariţiu. Membrii prezenţi: P. Cosma, Ioan Popescu, Elia Măcellariu, I. Creţu, I. Hannia, Leontin Simonescu, Gerasim Candrea cassar.

Secretar: Dr. I. Crişian.

Nr. 101. Secretarul II. al Asociaţiunii raportază, că preşedintele, dl. G. Bariţiu, a transpus la casa Asociaţiunii cu datul 24 August a. c., prin mijlocirea dlui vice-preşedinte Dr. Ilarion Puşcariu, din lăsamântul după fericitul Ioan Oltén, fost inginer în Galaţi, suma de 90,000 lei în următoarele hârtii de valoare, şi anume:

a) 30,000 lei „Datoria publică a României“, rentă cu 5% amortisabile, în 6 bucăţi à 5000 lei, toate cu couponi per 1/13 Octomvrie 1890, sub Nrii. 47175, 47061, 47118, 50729, 50728, şi 50,730.

b) 60,000 lei „Prima societate de credit fonciar român“, cu 5%, în 12 bucăţi à 5000 lei, toate cu couponi per 1 Ianuarie 1891, sub Nrii, 0000,20, 010678, 010679, 008841, 000938, 007612, 005153, 006232, 006950, 005704, 002911 şi 005487.

În legătură cu acestea prezintă secretarul II. şi raportul dlui G. Bariţiu relativ la paşii, ce i-a întreprins în scopul realisării legatului de 100,000 lei, făcut de fericitul Ioan Oltén, pe baza concludului acestui comitet dto 12 August a. c. Nr. 180 sub Nr. prot. 84, precum şi un răspensar al celuiiaşi despre spele efective de drum până la Galaţi şi înderăt în cauza lăsamântului Ioan Oltén şi despre spele, ce le-a avut cu ridicarea legatului amintit (Ex. Nr. 199 şi 210/1890).

Raportul dlui preşedinte, George Bariţiu se ia la cunoscintă şi comitetul îi exprimă cea mai căldurosă mulţumită pentru energioasă întreprindere, în urma căreia afacerea s'a finalisat şi legatul s'a realisat fără întârziere. Totu odată comitetul se simte în-

demnată a exprima mulțumita sa și dloră Serafimo Godini, ingineru șefu, Zacharia Moga ingineru și Ioană Apostoliu, cari în conformitate cu cele raportate din partea dlui G. Barițiu, nu au pregetatū a-și da totu concursulū lorū valorosū, pentruca afacerea din cestiune să se deslege în favorulū Asociațiunii transilvane. Spesele efective de drumū ale dlui G. Barițiu precum și spesele ce le-a avutū cu ridicarea legatului, tōte specificate în suma de lei 9601.65 inclusive taxa competentă la cassa statului României de 9%, adecă nouē miī lei după legatū, se aprōbă și i-se votēză unū diurnū de cāte 40 lei la ȃi pentru timpulū de ȃece ȃile, cātū au fostū la drumū și pe locū în Galați.

Raportulū dimpreună cu aclusele lui se transpune comisiunii exmisse cu datulū 22 Augustū a. c. sub Nr. prot. 93 spre a-lū folosi la redactarea actului fundatiōnalū pentru fundatiunea din cestiune.

Se însēmnuă, cā în timpulū, în care s'a pertractatū objectulū acesta, dlū G. Barițiu s'a retrasū dela presidiu și ședința o a condusū, în lipsa dlui vice-președinte, conformū §-lui 30 al. 2 din statute, domnulū Elia Macellariu, membru alū comitetului.

Nr. 102. Secretarulū II. presentă raportulū delegatului în afacerile scolare despre observațiunile, ce le-a făcutū în decursulū anului scol. 1889/90 precum și despre rezultatele examenelorū dela finea numitulū anū școlarū, cuprindēndū și următōrele propunerī:

a) „După patru ani trecuți internatulū și școlā au trebuiță neapēratā de unū inventarū nouū și cātū mai exactū asupra întregului mobiliarū și alū tuturorū objectelorū cumpārate în cursulū anilorū pentru diversele trebuițe ale acestorū institute, punēndu-se la fiā-care objectū unū prețū corēspundētorū, pentru ca direcțiunea să scie ce valōre primesce în îngrijirea sa; să se dispunā decī compunerea unui asemenea inventarū. Acēsta să se înțelēgā și despre cele douē bibliotecī, una a corpului didacticū, și alta separatā a elevelorū. În catalōgele acestorū bibliotecī să se trecā regulatū tōte cārțile cumpērate din averea școlēi respective a Asociațiunii, precum și cele dāruite dela persōne binefācātōre“.

b) „În cursulū unei trecute lungī și aspre s'a probatū de ajunsū, cā încălȃdirea cu lemne, pre lāngā ce este neasemēnatū mai sānētōsā, și încăperile rēmānū scutite de uriciunea causatā cu cārbunii de pētrā, apoi a eșitū și mai efinā în comparațiune cu cea prevēȃutā în preliminarū; rezultatulū va fi însă și mai favorabilū, îndatā ce se va corege necualificabila erōre comisā la aședarea mai multorū cuptorașe (sobșōre) provēdute cu țevī sēu urloiețe fōrte scurte lipsite de așa numiții genunchi așa, încātū cāldura dispare dintr'odatā cu fumulū. Acelū defectū causēzā o daunā celū mai puținū de cāte 10 stāngini de lemne pe fiā-care anū. Ameliorarea indigitatā să se facā decī la cuptōre fără amēnare“.

c) „Nici o investițiune la internatū și la școlā să nu se mai plātēscā de cātrā direcțiune din sumele întrate la dēnsa dela pā-rinți; cī tōte conturile respective să fiā adresate deadreptulū cātrā comitetulū Asociațiunii spre a se îndrepta la casā“.

d) „Comitetul 'și rezervase în §. 29 dreptul său de a numi singur pe guvernante la internat.

În §. 30 datorința guvernantelor este circumscrisă foarte pe scurt așa: „Mai ales a purta de grijă de elevele interne în privința ocupațiilor în orele afară de lecțiuni, în dormitoare și rectoriu. Se poate, că această instrucțiune laconică ar fi de ajuns pentru o guvernantă aplicată în vre-o familie particulară. La un internat, precum este și al nostru, se mai cere și altă calificățiune singulară, adică științifică, care dacă nu ar ajunge la calificățiunea unei pedagoge aprobate, cel puțin să se apropie de aceasta.

În internat se primesc eleve numai din cele 4 clase ale școlii civile superioare, ci și din cele 4 elementare. Prea multe din acestea simt adesea lipsă de corepecțiune, adică de a li se explica în limba maternă lecțiunea și tema, ce li se dă de către învățători în școală, pentru-ca tinerimea să nu se dedea așa încărcă memoria cu atâtea lucruri și nici decum și reu înțelese. În unele internate să străcură pe ascuns cărți și manuscripte, pe care nici un pedagog serios nu le va suferi în mâinile și în scrinile elevelor. Dela directora ocupată ziua întrăgă nu numai cu supraveghierea tuturor elevelor și a personalului internat, ci și cu înțregă economie a casei, încă și cu contabilitatea și cu corespondență, nu se poate aștepta ca să și pătrundă în toate unghiurile din sala de studiu, din clase și din dormitoare.

În aceste două sfere de activitate guvernantele, prelungă calificățiunea corespunzătoare, au să se bucure de încrederea nefermă a directorii, ca ele să potă lucra în deplină armonie.

Între aceste două dame nu se arată a fi nici umbră de încredere.

Onor. Direcțiune să fiă invitată deci a da comitetului informațiuni necesare atât despre calificățiunea guvernantei actuale cât și despre relațiunea acesteia către directora, pentru ca comitetul să se potă orienta în sensul §-lui 29 din regulamentul.

e) „În cei doi ani din urmă contabilitatea școlii și a internatului s'a purtat cu grijă și precizie, acciași însă prin dezvoltarea firică a institutelor devine pe an ce merge mai complicată și mai migăloasă. Menagiul în regiă proprie s'a probat prin experința de doi ani ca foarte folositor prin efinătate și chiar din punctul de vedere al deprinderii elevelor în economia casei, această însă cere el singur o contabilitate specială asupra tuturor cumpărăturilor de materialuri și a consumțiunii, cum și asupra indivizilor aplicați la școală. La acestea se adaugă spălatul de albituri pentru 50 și mai multe persoane. — O altă contabilitate este a elevelor împreună cu corespunde dese între direcțiune și părinții din afară ai elevelor, cari se vedă necesați a cere delă directora, ca se porțe grija numai de cumpărarea recuisitelor școlastice, ci încă și de toate trebuințele personale ale fiă-cărei eleve precum vestminte, încălțăminte, material pentru lucrul de mână și o mulțime de alte lucruri mărunt femeesci, asupra cărora se încheie conturi în cărțile duple și se comunică părinților în

fiă-care lună. — Salariile și simbriile se plătesc totu în internatū, precum nu s'a întâmplatū în cei dintâi doi ani. Să se dispună deci, ca directōra să fiă scutită de o parte a contabilității (Ex. Numarulū 133/1890).

— Raportulū delegatului se ia în generalū spre sciintă.

În ce privesce propunerea dela punctulū *a*) se primesce și cu executarea se însărcinază direcțiunea scolară, care după cum se constată a și dispusū altfelū la începerea anului scolaricū curentū pregătirea unui inventarū nou. Relativū la cele cuprinse în punctulū *b*) sē constată, că pe cale presidială s'aū dispusū deja cele trebuinciose.

Propunerea dela punctulū *c*) se primesce încatū pentru sumele care trecū preste suma preliminară în budgetū pentru investițiuni. Propunerea dela punctulū *d*) e resolută prin conlusulū comitetului dto 24 Iulie a. c. Nr. prot. 72 și direcțiunea școlēi primesce însărcinarea, a face fără amēnare propunerī relativū la îndeplinirea postului de guvernantă devenitū vacantū în urma celor dispuse prin conlusulū de susū.

Propunerea dela punctulū *e*) e resolută prin conlusulū comitetului dto 20 Augustū a. c. Nr. prot. 88. Direcțiunea școlēi se autorisază a desemna o persōnă, care pe lângă remuneratiunea fixată de 100 fl. va avē să pōrte o parte a contabilității școlēi în scopulū de a se ușura sarcinile directōreī.

Nr. 103. În legătură cu cele hotărîte în ședința dela 12 Aug. a. c. sub Nr. prot. 85 și avēndū în vedere motivele cuprinse în cererile intrate (Ex. Nr. 206, 209, 211 și 218/1890).

— Sē votēză câte unū stipendiu de 50 fl. pentru anulū scolaricū 1890/91 următōrelorū eleve, și anume:

Cornelia Pasca din Sălciva de josū; Victoria Crișanū din Geomalū; Victoria Branisce din Mercurea și Lucreția Stanca din Vurperū; stipendiile votate se vorū extrada numai, dacā elevele respective vorū fi adăpostite în internatulū împreunatū cu șola Asociațiunii.

Nr. 104. Dlū Vicențiu Protescu, protopopolū Lugoșului, cere sub datulū 20 Augustū st. n. 1890 a se conferī Paulinei Novacu, elevă de clasa a V-a civilă în Timișōra, de nascere din Belințū, unū stipendiu sēu ajutorū extraordinarū, spre a-și putea continua studiile și a se putea pregăti de profesōră la una din școlēle române de fete. (Ex. Nr. 198/1890).

— Nedispunēndū în timpulū de față Asociațiunea de stipendii sēu ajutore cu asemenea menițiune, cererea dlui V. Protescu nu se pōte considera.

Nr. 108. Direcțiunea despărțēmētului XVII (Reghinū) prin hârtia de dto 1 Septembrie a. c. transpune suma de 1428 fl. și anume: 328 fl. în numerarū și 1100 fl. în hârtii de valōre, intrată din taxe dela membri vechi și noi cu ocașiunea adunării generale a despărțēmētului, țnute în 2 Iunie a. c. în Murēșū-Cuieșdū, și cu oca-

siunea adunării generale a Asociațiunii transilvane, ținute în Reghin la 15/27 și 16/28 Augustu a. c. (Ex. Nr. 208/1890).

Se adevăresce primirea sumei de 1428 fl., care s'a transpus la cassa Asociațiunii.

Nr. 106. Direcțiunea școlii civile de fete a Asociațiunii prin hârtia dto 8 Septembrie a. c. Nr. 10 subșterne spre revisuire procesul verbalu, luat în conferința corpului didacticu dela 4 Septembrie a. c., din care se vede, între altele, că prelegerile la numita școlă s'au început la 4 Septembrie a. c., fiindu înscrise până la acestu datu 31 eleve (Ex. Nr. 214/1890)*).

— Cuprinsul procesulu verbalu subșternut se ia cu aprobare la cunoștință.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,

președinte.

Dr. I. Crișianu m. p.,

secretarū II.

Verificarea acestui procesu verbalu se încrede Domnilorū: Elia Măcellariu, Ioanū Hannia și Ioanū Crețu.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiu, în 11 Septembrie 1890.

Ioanū Hannia m. p.

E. Măcellariu m. p.

Ioanū Crețu m. p.

Nr. 245/1890.

Procesu verbalu

alū comitetuluū Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporuluū românū, luatū în ședința dela 24 Septembrie 1890.

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, Vice-președinte, I. St. Șuluțu, Elia Măcellariu, P. Cosma, L. Simonescu, I. G. Popu, I. Popescu, N. Frateșu, I. Hannia, Z. Boiu, I. Crețu.

Secretarū: Dr. Ioanū Crișianu.

Nr. 107. Se prezintă procesele verbale ale adunării generale a XXIX-a a Asociațiunii, ținută la 15/27 și 16/28 Augustu a. c. în Reghinulū-săsescū (Ex Nr. 205/890).

— Spre sciință, avându a reveni asupra concluserorū speciale.

Nr. 108. În conformitate cu cele de sub punctulū precedentu și cu conclusele adunării generale din ședința I-a pt. prot. 7 și din ședința a II-a pt. prot. 17 se comunică numele aceloră, carī au fostu declarați membri ai Asociațiunii, și anume:

a) *Membri fundatorī*: Dr. Absolonu Todea, avocatū în Reghinu, Dr. Andreiu Monda, medicū în Sângeorgiulū-românescu, Ga-

*) La 15 Octobre sântu înscrise 59 eleve, dintre carī ca interne 46.

teonă Sagău, protopresbiteră în Idicel, George Șandor, proprietar în Cuișd.

b) *Membri pe viață*: Dr. N. Maier, protopresbiter în Seliște, Petru Achim, proprietar în Bucium-muntari, Andrei Cosma, avocat în Supurul de sus, Irimie Petru, proprietar în Hondol, Carolina Orbonaș în Reghin, Marcu Cetățen, subjude regesc în pens. în Reghin, Anastasia Șandor, proprietară în Cuișd, Petru Pipoș, jude la tabla regescă în M.-Oșorhei și Ioan Hossu, preot în Milașul mare.

c) *Membri ordinari cu taxă anuală*: Ioan Pop, proprietar în Vașcapău; Simeon Marinceaș, preot în Bogdana; Sima Laurențiu, preot în Marin; Titu Trif, preot în Brebi; Titu Budu, vicariu în Sugatag-sat; Dr. Gavriil Tripoș, concipist de adv. în Dej; Alexiu Viciu, profesor în Blaș; Flaviu Șterca Șuluțiu, administrator de bunuri în Cinadia; Teodor Doboș, proprietar în Hașeg; Stefan Radic, protopop în Petroșeni; Alexandru Tobias, notariu cercual în Abrud; Andrei Oprea, preot în Musca; George Bocănic, comerc. în Roșia; Dr. Emanuil Elefterescu, medic în București; Ioan Andrei Domșa, preot în Rachiș; Valeriu P. Papiriu, preot în Ciurmeria; Dr. Eugen Meșian în Zernești; Gavriil Iuhas, în Zernești; Aurel Cătean, farmacist în Zernești; Moise Micu, preot în Poiana-mărilor; Constantin Ioanovici, contabil în Zernești; Ioan I. Comșa, comerciant în Zernești; Stanciu Garoi, diurnist în Zernești; Aldimir Badiu, notar în Zernești; Simion Ianculescu, not. cercual în Poiana-mărilor; Ioan Gogonea, cont. în Zernești; Comuna Zernești; Dr. Sofron Comșa, medic în Arpașul-inferior; George Pralea, preot în Brăza; Stefan Pop, preot în Bobota; Sabin I. Piso, comerciant în Hondol; Iosif Iancu, proprietar în Săcărâmb; Petru A. Mihuț, preot în Hondol; Petru Gabor, preot în Certegiu superior; Ilie Piso, preot în Măgura; Simion Chiriac, preot în Banpatac; Ecaterina Marinovic în Reghin; Gavriil Maier, preot în Idicel, Chirilă Fulea, preot în Filea; Leo Popescu, preot în Deda; Ioan Duma, docent în Săcal; Gregoriu Demian, docent în Cuișd; Petru Nereștan, preot în Iernuț; Petru Iacobescu, preot în Vereșmort; Iuliu Montani, protopop în Gyergyó-Szt.-Miklos; Carolina Buteanu, în Reghin; Eugeniu Marinovic, proprietar în Reghin; George Târnoven, notar cercual în Urișeu superior; Mașteiu Târnoven, primar în Ibănesci; Ciril Deac, preot în Șieuti; Dr. Ciril Vulcan, avocat în Reghin; Ioan Grama, notar în Șerbeni și Dr. Ioan Uilăcan, medic în Sânpetru.

— Spre știință. Se constată că diplomele s'au extradat prin biroul adunării generale.

Nr. 109. În conformitate cu concluderea adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 18. dl. Ioan Martin, notar în Fild, s'a declarat membru fondator al Asociațiunii cu aceea, că diploma de membru i se va extrada numai după ce, conform

obligământului luat, va fi achitat și restul de fl. 150 din taxa prescrisă.

— Spre știință. Dl. Ioan Martinu va fi încunoscintat despre acestu conclusu alu adunării generale.

Nr. 110. Prin conclusul adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. b s'au luat la cunoscință datele din raportul generalu prezentat de comitetu relative la stipendiile și ajutoarele conferite în decursul anului 1889 la scolari și invetacei de meseri lipsiti de mijloce materiale, cu aceea, ca în ceca ce privesce cele două stipendii de câte 100 fl. preliminate în budgetul pro 1890 pentru tineri cu preferință din munții apuseni ai Transilvaniei, cari aru voi a se desvolta în o maestria de lemnaria mai perfectiunata: avendu-se în vedere, ca chiar dupa repețirea în mai multe rënduri a concursului pentru ocuparea acestor stipendii nu s'a infatostat decatu unu singuru concurentu, și nici acesta nu a corospunsu pana acuma recerintelor, sub care i s'aru pute conferi stipendiulu cerutu; avendu-se mai departe în vedere, ca sumele destinate pentru stipendiile din cestiune, dară care pana acum nu s'au pututu intrebuinta dupa destinațiunea lor, aru pute fi menite pentru acoperirea altor trebuințe ale Asociațiunii... pe viitoru sa nu se mai prelimineze decatu unu singuru stipendiu de 100 fl. destinat pentru unu tineru cu preferință din munții apuseni, care ar voi a se perfectiuna în o maestria de lemnaria mai desvoltata; alu doilea stipendiu se va reactiva din partea adunării, cand comitetulu va constata o mai mare aplicare din partea tinerimii nostre la meseria lemnaritului mai perfectiunatu

— Spre scire și conformare.

Nr. 111. Prin conclusul adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. d) se iau spre știință lucrările comitetului în privința lăsamentului după fericitul Avramu Iancu cu adausulu, ca comitetulu se insarcineză a se ingrigi, ca casa lui Avramu Iancu sa fia locuibilă și locuită.

— Spre scire cu aceea, ca sa se întrebe subcomitetulu despartemintulu VII (Abrudu), pe alu carui teritoriu se afla casa lui Avramu Iancu, ca pe ce cale s'aru pute executa în modu mai demnu și mai siguru conclusul adunării generale în ceea-ce privesce locuirea numitei case, ear dl. Mihaï Andreica din Cămpeni, care fusese insarcinatu cu colaudarea reparaturiloru introduse la casa din cestiune, sa fia rugatu a areta starea în care se afla acestă casă precumu și aceea, ca ce aru mai fi de facutu și de dirosu la ea ca sa fia locuibilă.

Nr. 112. Prin conclusul adunării generale din ședința II pt. prot. 19 lit. f) se aprobă proiectul comitetului pentru o nouă arondare a despartemintelor Asociațiunii pe lângă următoarele modificări:

ad. pt. 14. din proiectu: comunele cercului administrativu alu Ormenișului sa nu se alature la despartemintulu Clujului, ci la alu Mociului de sub pt. 15 din proiectu;

ad pt. 15. comunele cercului administrativ ală Hidalmaşului să se detaşeze dela despărţământul proiectat ală Mociului şi să se alăture la despărţământul 19 ală Gârbăului.

ad pt. 20 şi 21 din proiect: despărţământul Ilondei mari şi acela ală Lăpuşului să se împreune cu despărţământul 17 ală Dejului.

ad pt. 23. proiectatulă despărţământ ală Şomcutei-mari să se alăture la despărţământul Şimleului de sub pt. 16.

Totū prin conclusulă numitū al adunarii generale se dispune mai departe, ca arondarea nouă să se pună în executare încă în decursulă anului 1890.

— Spre scire şi conformare.

Elaboratulă relativă la noua arondare să se comunice cu despărţămintele actuale ale Asociaţiunii, pentru a-şi demarca teritoriile în conformitate cu acela. Încătū pentru despărţămintele de nouă înfiinţate, să se întroducă prin biroū lucrările pentru constituirea subcomitetelor în conformitate cu prescriesele regulamentului votatū în adunarea generală a Asociaţiunii, ţinută în anul 1869 în Şomcuta-mare. Cu conducerea lucrărilor pentru numita constituire se încredinţază:

1. Dlū Nicolaū Garoiū, avocatū în Zerneşti, în despărţământul II. ală Branului;
2. Dlū Dr. Nicolaū Maierū, protopresbiterū în Selişte în despărţământul V. ală Seliştei;
3. Dlū Dr. Ioanū Mihu, avocatū în Orăştia, în despărţământul IX. ală Orăştiei;
4. Dlū Vasiliu Demianū, protopresbiterū în Bradū, în despărţământul X. ală Bradului;
5. Dlū Ludovicū Simonū, mare proprietarū în Sângeorgiulă de Câmpia, în despărţământul XV. ală Mociului;
6. Dlū Pavelū Roşca, protopresbiterū în Fūzes-Sānpetru, în despărţământul XIX. ală Gârbăului;
7. În despărţământul XX. ală Betleanului, bărbatulă de încredere se va numi ulterioarminte;
8. Dlū Nicolaū Solomonū, protopresbiterū în Mureşū-Ludoşū, în despărţământul XXV. ală Mureşū-Ludoşului;
9. Dlū Nicolaū Mircea, protopresbiterū în Cohalmū în despărţământul XXVII. ală Cohalmului;
10. Dlū Sabinū Piso, protopresbiterū în Agnita, în despărţământul XXVIII. ală Agnitei;
11. Dlū Dionisiu Romanū, candidatū de avocatū în Mediaşū în despărţământul XXIX. ală Mediaşului;
12. Dlū Demetriu Moldovanū, administratorū protopresbiteral în Sighişora, în despărţământul XXX. ală Sighişorei.
13. Dlū Stefanū Cāmpeanū, protopresbiterū în Elisabetopole; în despărţământul XXXI. ală Elisabetopolei;

14. Dl. Iacob Macavei, administratorul protopresbiteral în Dicio-St.-Martin, în despărțământul XXXII. al Dicio-St.-Martinului și

15. Dl. Demetriu Coltofeanu, protopresbiter în Brețcu, în despărțământul XXXIII. al Treiscaunelor.

Nr. 113. Prin concludul adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. g) se constată cu părere de rău că, pe lângă toate cercările, organele despărțământelor Clușă, Deșu, Șomcuta-mare, Gherla, Bistrița, Sighișoara și Mediaș nu și-au îndeplinit datorința, așa încât nici până la datul adunării nu aflat de bine a și prezentat părerile în privința arondării de nouă a despărțământelor. Ca astfel de apariții regretabile și de sigur foarte păgubitoare pentru bunul mers al Asociațiunii să se eviteze în viitor, și în general având în vedere rezultatele binefăcătoare ale unei legături cât mai strânse între deosebitele părți ale corpului Asociațiunii, se enunță dorința, ca pe viitor deosebitele despărțăminte să nu întrelase în nici un chip de a fi reprezentate la adunările generale ale Asociațiunii cel puțin prin doi membri din sinul lor. Executarea concludului acestuia se încrede comitetului.

— Spre scire, având a se comunica acest conclud al adunării generale cu direcțiunile despărțământelor spre a iniția eventuală acomodarea.

Nr. 114. Prin concludul adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. h) se susține și pentru viitor în bugetul Asociațiunii suma de cel puțin 1000 fl. destinată pentru înăvțirea literaturii noastre și în deosebi pentru încurajarea și dezvoltarea literaturii menite pentru popor. Din suma acesta se vor plăti și tipări de o parte scrieri și broșuri întocmite anume pentru popor din deosebitele ramuri, cari interesază și pot folosi cunoscătorilor de carte românească, ca d. e.: din agricultură, economia de vite, igienă, drept practică, istorie, mai departe povestiri alese populare etc., care toate vor lua forma „Biblioteca populară a Asociațiunii transilvane”, și care se vor răspândi cât se poate de mult în sinul poporului prin despărțămintele Asociațiunii; de altă parte se vor plăti și tipări diferite studii științifice din ramul istoric, epigrafic, arheologic, etnografic, filologic etc. cu deosebire în ceea ce privește trecutul și prezentul poporului român și al pământului, pe care locuim, și în fine din științele naturale. Aceste studii se vor da la ivelă cu deosebire prin mijlocirea foiei noastre „Transilvania”. Permițându-mi mijlocele materiale ale Asociațiunii, se vor plăti și cărți școlare, cu deosebire manuale, broșuri și compendii, privitoare la limba și literatura națională. — Cu fixarea temelor, pentru care se vor scrie deosebitele premii mai mari sau mai mici, se însărcinează comitetul, când adunările generale nu vor face ele singure acest lucru. — De asemenea comitetul se însărcinează cu distribuirea premiilor, cu luarea dispozițiilor de lipsă pentru tipărirea lucrărilor premiate și cu promovarea în cercuri cât mai largi a scrierilor tipărite. — Când cenzurarea deo-

sebiteloră scrieri, ce se voră presenta pentru a fi premiate, nu se va puté face în sinulă comitetului, comitetulă va încredințā censurarea altoră membrii ai Asociațiunii, cari voră fi dispuși a primi asupra dênșiloră acéstă sarcină.

— Spre sciințā cu aceea, că se exmite o comisiune în persónele dloră Zacharia Boiă, Ioană Popescu și Dr. I. Crișiană, care să studieze afacerea și să facă la timpulă seă comitetului propuneră positive, relativă la modulă cum să se execute concludulă adunării generale.

Nr. 115. Prin concludulă seă din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. *i*) adunarea generală nu primesce abdicarea din comitetă a dlui Baronă D. Ursu, ci avéndă în vedere meritele cele însemnate ale domnului Baronă pentru înaintarea Asociațiunii, îi votéză mulțumită protocolară, despre care să fiă încunosciințatū, și îlă rógă să priméscă a face și pe viitoră parte din comitetulă Asociațiunii.

— Spre sciințā. Concludulă adunării generale să se comunice dlui Baronă D. Ursu.

Nr. 116. Prin concludulă seă din ședința II pt. prot. 19 lit. *m*) adunarea generală ia spre plăcută sciințā împărtășirile comitetului despre mersulă îmbucurătoră ală școlei civile de fete, expriméndă recunosciința sa față cu persónele, ce conducă acéstă tinéră instituțiune, și constatândă cu satisfacțiune, că bunulă mersă ală acesteia școle forméză una dintre primele preocupățiunii ale comitetului. Totodată adunarea exprimă mulțemita sa față cu persónele și corporățiunile, care au contribuită cu atâta marinositate la îmbunătățirea stării materiale a școlei Asociațiunii. În deosebă aduce ea cele mai căldurose mulțumiri institutului de credită și economii „Albina“ din Sibiu și valorosului seă directoră, Dluă Partenie Cosma, care din ană în ană și-a căștigatū merite tot mai mari pentru spriginirea școlei despre care e vorba.

— Spre sciințā, avéndă a fi însciințate persónele și corporățiunile citate despre cuprinsulă acestui concludă ală adunării generale.

Nr. 117. Prin concludulă seă din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. *o*) adunarea generală ia spre sciințā din raportulă prezentatū de comitetă datele privitoare la organulă Asociațiunii „Transilvania“ și constată cu plăcere, că în persóna primului secretară, a dlui Ioană Popescu, Asociațiunea a aflatū ună demnă succesoră ală vechiului și multă meritatului redactoră ală acesteia foă.

— Spre sciințā. Fostulă redactoră ală organului Asociațiunii, dlă G. Barițiă, și actualulă redactoră ală aceleuia, dlă Ioană Popescu, să fiă încunosciințatī despre cuprinsulă acestui concludă ală adunării generale.

Nr. 118. Prin concludulă seă din ședința a II-a pt. prot. 19 lit. *p*) adunarea generală ia cu regretă la cunosciințā activitatea puțină corăspundătoare a despărtēminteloră amintite în raportulă comitetului și în deosebă a celoră din Bistrița, Sighișora și Mediașă, despre care se raportéză, că în prezentă nici nu mai funcționéză.

— Spre sciințā, avéndă a se împărtăși celoră pe cari îi privesce.

Nr. 119. Prin concludulă adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 20 lit. a) rațiociniulă prezentatū de comitetū pentru gestiunea în anulū 1889 s'a primitū și comitetulū 'i s'a datū absolutululă.

— Spre sciință.

Nr. 120. Prin concludulă adunării generale din ședința a II-a pt. prot. 20 lit. b) s'a stabilitū budgetulū pro 1891 întocmai cu preliminarulū prezentatū de comitetū.

— Spre sciință.

Nr. 121. În conformitate cu concludulă adunării generale d. ședința a II-a pt. prot. 21 adunarea generală proximă a Asociațiunii transilvane se va ținē în opidulū Hațegū, rămânēndū ca timpulū ținerii adunării sē-l fixeze comitetulū.

— Spre sciință. Concludulă acesta alū adunării generale s'a se aducă la cunoscința despărțēmētulū V. (Hațegū).

Nr. 122. Ținēndū contū de concludulă adusū în ședința dela 23 Aprile a. c. pt. prot. 31, comitetulū revine asupra cuprinsulū din protocolulū subcomitetulū din despărțēmētulū XVII (Reghinū) dela 15 Martie a. c., care este indicatū la susnumitulū punctū protocolarū și anume asupra concludulū, în care subcomitetulū numitū cere suma de 284 fl., administratā de acestū comitetū sub numele „despărțēmētulū XVII“ spre a fi administratā „ca și cealaltă avere a despărțēmētulū“ la institutulū de creditū și economii „Murășana“ în Reghinū.

În legătură se presentă hârtia direcțiunii din același despărțēmētū de dto 14 Iunie a. c., prin care se subșterne spre revisuire protocolulū adunării generale a despărțēmētulū, ținute în Murășu-Cuieșdū la 2 Iunie a. c., arētându-se, că suma de 117 fl. întratā dela membri ordinari ai Asociațiunii cu ocasiunea acelei adunări se va preda comitetulū cu ocasiunea adunării generale a Asociațiunii din acestū anū.

Din protocolulū adunării generale a despărțēmētulū din 2. Iunie a. c. se vede:

a) că averea propriă a despărțēmētulū XVII (Reghinū) cu 31 Decemvrie 1889 a fostū de 302 fl. 28 cr., car a bibliotecii despărțēmētulū de 95 fl. 23 cr., care sume sântū depuse la institutulū „Mureșana“;

b) că dela membri ordinari a întratū cu ocasiunea acestei adunări suma de 117 fl., care se va transpune acestui comitetū, ear dela membri ajutători a întratū suma de 34 fl., care se va adauge lângă averea cealaltă a despărțēmētulū.

a) Considerândū că suma cerutā de 284 fl. a resultatū din suma de 130 fl. unū prisosū de bani întrați ca oferte benevole la despărțēmētulū XVII (Reghinū) la anulū 1875 în scopulū de a se acoperi cu ei spesele avute cu primirea adunării generale a Asociațiunii în numitulū anū;

b) considerândū, că conformū § 5 din regulamentulū din 1869 (Regularea mijlócilor etc.) despărțēmintele aū scopulū de a servi

numai ca mijloce întru ajungerea mai cu înlesnire a scopului Asociațiunii;

c) considerându, că conformu § 17 lit. a) din citatul regu-
lamentu taxele și contribuirile *de totu soiulu*, prin urmare chiar
și contribuirile dela membrii ajutători (§ 7 lit. b din regulamentul)
precum și ofertele benevole, colectate în despărțeminte, aũ a se
face pe sema fondului Asociațiunii, și aũ a se trimite, conformu
aceluiasi § (§. 17 lit. a) în tota luna la comitetulu centralu, pãna
la o sumã ore-care, pe care comitetulu centralu în conțelegere cu
subcomitetulu din despărțemintu o defige, conform prescrișelorũ
§ 27 din regulamentul, pentru trebuințele despărțemintulu, și mai
vertosu pentru procurarea mijlocelorũ cuprinse în §-ulu 5 alũ aceluĩ
regulamentu, și că prin urmare despărțemintele nu potũ întemeia
și alimenta fonduri deosebite de fondulu Asociațiunii în cadrulũ re-
gulamentulu existentu;

d) considerându, că în conformitate cu cele premerse, și suma
reclamatã de subcomitetulu despărțemintulu XVII (Reghinũ), deși
administratã pãna acum separatũ sub numele aceluĩ despărțemintu,
formezã o parte a fondulu Asociațiunii și urmẽzã astfelu a fi cu
totũ dreptulu administratã de acestũ comitetu și pôte fi folositã în
sensulu §-lui 2 pt. 1 din statutele Asociațiunii;

e) considerându mai departe, că chiar adunarea generalã a
despărțemintulu XVII (Reghinũ) prin conclusulu seũ dto 5 Iunie
1876 a concrețutũ administrarea sumei de fl. 130, din care a re-
sultatũ suma reclamatã, acestũ comitetu cu aceea, ca ea sã formeze
pãtra fundamentalã pentru unũ fondũ, din care sã se întemeeze
cu timpulũ o școlã normalã romãna naționalã în Reghinũ, și că în
meritulũ numitulũ conclusu alũ adunãrii generale a despărțemintuluĩ
comitetulu Asociațiunii nu s'a pronunțatũ pãna acum;

f) considerându, că nu existã nici o perspectivã, ca destina-
țiunea, ce i s'a fãcutũ sumei din cestiune sã se põtã realiza, și că
folosindu-se ea în sensulu statutelorũ arũ aduce cu multũ mai mare
folosu, ba, că chiarũ conclusulu adunãrii despărțemintuluĩ numitũ
la punctulu precedentũ, prevede, că dacã „fondulu întemeiatũ din
orĩ-ce cauzã s'arũ disolva“ atunci banii sã trecã la fondulu Asocia-
țiunii conformũ §. 31 din Regulamentũ;

g) considerându, că pe basa celorũ arẽtate și averea de care
sẽ face amintire în conclusulu subcomitetuluĩ dto 15 Martie a. c.
care avere e specificatã mai de aprõpe în protocolulu adunãrii
generale a despărțemintuluĩ ddto 2 Iunie a. c. ca atingẽndũ cifra
de fl. 302.28 și care e administratã la institutulũ „Murșana“,
formezã parte din fondulu Asociațiunii și arũ fi fostũ decĩ a se
transpune la timpulũ seũ aici pãna la o sumã ore-care, care se
pôte destina conform §. 27 din Regulamentũ, pentru trebuințele
despărțemintuluĩ. (Ex. Nr. 58, 109, 207/1890).

— Comitetulu decide :

Cererea subcomitetuluĩ din despărțemintulu XVII (Reghinũ)
relativã la extradarea sumei de fl. 284, fiindũ în contradicere atãtũ

cu prescisele regulamentului votat la anul 1869 cât și cu concludul adus de însuși despărțământul respectiv în adunarea sa generală dela 5 Iunie 1876, nu se pôte încuviința. Din contră, avându-se în vedere considerantele de mai sus precum și concludiunile firesci ce rezultă dintr'ênsele atât sumă de fl. 284, administrată până acuma sub numele „despărțământului XVII“, precum și averea specificată în protocolul adunării generale a despărțământului din 2 Iunie a. c. în sumă de fl. 302.28, ca făcându parte din fondul Asociațiunii conform §. 17 litera a) din regulamentu din 1869 se vor adăuge la acel fond, până la sumă reclamată de trebuințele despărțământului în sensul §. 27 din numitul regulament.

Subcomitetul despărțământului XVII (Reghin) să fiă deci învitată a arăta, care sunt trebuințele despărțământului pentru anul acesta, pentru ca acest comitet să pôtă defige în conglăsure cu §. 27 din regulamentu desu citat sumă reclamată de acelea, ear restul din averea disponibilă subcomitetul să-l substernă aici spre a se administra la cassa Asociațiunii, și a se adăuge la fondul acesteia.

Sumă de fl. 95.23 ce compune fondul „bibliotecei despărțământului“, ca fiind reclamată de trebuințele despărțământului, rămâne și mai departe în administrarea subcomitetului, putându-se folosi pentru procurarea celor prevăzute în §. 5 lit. a) din regulamentu din 1869.

Cuprinsul protocolului adunării generale a despărțământului dto 2 Iunie a. c. servește spre sciință, constatându-se, că sumă de fl. 117 întrată cu ocașiunea acelei adunări din taxe dela membri Asociațiunii, dupăcum s'a arătat în protocolu acestui comitet luat în ședința dela 9 Septembrie a. c. sub punctul 105, a întrată la cassa Asociațiunii.

Nr. 123. Direcțiunea despărțământului VI (Deva) prin hârtia dto 23 Augustu a. c. Nr. 22 subșterne spre revisuire protocolul adunării generale a despărțământului, ținute în Hondolă la 10 Augustu a. c. dimpreună cu sumă de fl. 162 v. a.

Din protocolu subșternut se vede :

a) că examinându-se raportul general al subcomitetului s'a aflat în ordine, și subcomitetul i s'a dat absolutoriul ;

b) că dela membri noi a întrată sumă de fl. 136, ear dela membri vechi fl. 26, cu totul fl. 162 ; dela membri ajutători a întrată fl. 4. Sumă de fl. 162 s'a decis a se transpune acestui comitet ear sumă de fl. 4 se va reține pentru trebuințele despărțământului ;

c) că din cele 2 fonduri, de care dispune despărțământul, anume :

1. din fondul „pentru ajutorarea meseriașilor din despărțământul VI (Deva)“ constatător din fl. 49.14.

2. din fondul „despărțământului VI (Deva)“ constatător din fl. 29.43 să se distribue până la adunarea generală proximă a despărțământului cu totul suma de fl. 60.

d) că d-lă Hossu Longină oferă ca premiu pentru ună învățătoră, care va produce până la adunarea generală proximă a despărțământului, cea mai frumoasă școlă de pomărită, 2 ₱, a căroră distribuire se concrede subcomitetului;

e) că adunarea generală proximă a despărțământului se va ține în comuna Secărembă;

f) că s'a primită abdicarea directorului, a d-lui I. Papiu, care se mută cu locuința din Deva, și i s'a mulțumit pentru zelul ce l'a dezvoltat în interesul despărțământului; directoră s'a alesă d-lă Ioană Simeonașă, ear în locul devenit vacant în subcomitetă prin promovarea d-lui I. Simeonașă s'a alesă d-lă Alexandru Moldovană. (Ex. Nr. 202/1890).

— Se constată, că primirea sumei de fl. 162 s'a cuitată pe cale presidială, și că banii aă intrată la cassa Asociațiunii și s'aă contată.

Conclusele adunării generale a despărțământului relative la examinarea raportului subcomitetului și la raportul comisiunii pentru înscrierea de membri noi, precum și cele privitoare la premiul oferit de d-lă Hossu Longină, la defigerea locului pentru proxima adunare generală a despărțământului și la întregirea subcomitetului prin alegeri nouă servescă spre sciință.

În ceea-ce privesce conclusulă relativă la distribuirea sumei de fl. 60, din fondurile, de care dispune despărțământul, comitetulă se va pronunța numai după ce i se va fi arătată și scopulă, pentru care va fi a se folosi suma numită.

De altă parte avându-se în vedere, că conformă §. 17 lit. a) din regulamentulă din 1869 taxele și contribuiri de totă soiulă, astfel și taxele și ofertele benevole dela membrii ajutători, colectate în despărțăminte, aă a se face pe séma fondului Asociațiunii și aă a se trimite în totă luna la comitetulă centrală, până la suma reclamată de trebuințele despărțământului, pe care are să o defigă acestă comitetă în conțelegere cu subcomitetulă, conformă §. 27 din numitulă regulamentă: despărțământulă VI (Deva) să fie încunoscințată, că elă nu pôte nici întemea nici alimenta fonduri deosebite de fondulă Asociațiunii și că în urmare sumele, care trecă preste cele reclamate de trebuințele despărțământului (§. 27 din reg.), făcându parte din fondulă Asociațiunii, trebuescă administrate la acestă fondă.

Nr. 124. Comisiunea administrativă a comitatului Sibiiului prin hărtia de dto 1 Septemvrie a. c. Nr. 538, respundându la reprezentățiunea acestui comitetă de dto 4 Iulie a. c. Nr. 113, ne încunoscințeză, că înaltulă ministeră reg. ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinulă de dto 8 Augustă a. c. Nr. 32.927 a

decisă, că școala civilă de fete a Asociațiunii nu poate fi investită cu dreptul de publicitate până nu vor fi depusă toate puterile didactice examenului de calificare prescrisă pentru învățătorii dela școlile de categoria școlii noastre, respective până nu se va fi satisfăcută prescrierilor §§-lor 17 și 103 din articolul de lege 38 din anul 1868.

Comitetul e invitat, ca la timpul său, adecă după ce toate puterile didactice vor fi avute calificarea prescrisă, să reclame dreptul de publicitate pentru școala Asociațiunii (Ex. Nr. 213/1890).

— Spre știință.

Nr. 125. Direcțiunea despărțământului XII (Dej) prin hârtia de d-ta 7 Septembrie a. c. subșterne spre revizuire protocolul adunării generale a despărțământului, ținute în Dej la 7 Septembrie a. c.

Din protocolul subșternut se vede:

a) că relativ la proiectul de arondare al acestui comitet adunarea s'a pronunțat într'acolo, ca despărțământul XII (Dej) să rămână cu același teritoriu, pe care l-a avut până acuma, ba să se alăture la acestu despărțământ și fostul despărțământ al Gherlei;

b) că deși a expirat periodul prescris, reconstruirea subcomitetului s'a amânat până la proxima adunare generală extraordinară, care se va ține în toamna acestui an și anume la 1 Octombrie a. c. tot în Dej;

e) că cu ocaziunea adunării generale s'au făcut unele înscrieri de membri, cari au plătit taxele; despre acestea va raporta cassarul despărțământului, când va trimite banii. (Ex. Nr. 217/1890).

Se constată, că cassarul despărțământului XII (Dej) d-lu Dr. G. Tripon, a transpus la cassa Asociațiunii suma de fl. 19 intrată dela membri din despărțământ.

Fiind arondarea despărțământelor Asociațiunii definitiv stabilită prin concluderea adunării generale a Asociațiunii, ținute în anul acesta în Reghinul-săsescu, părerea adunării generale a despărțământului nu poate fi considerată, cu atât mai vârtos, că despărțământul n'a profitat de timpul ce cu prisosință i s'a lăsat, spre a se pronunța în cestiu.

Cuprinsul protocolului subșternut servește altfel spre știință.

Nr. 126. D-lu Simeon Stoica, medic cercual în Rodna vechie, ofere spre cumpărare, pe lângă un preț convenabil ori pe lângă tipărirea unui anumit număr de exemplare, opul său intitulat „Tratatul bolilor acute infectătoare“, în manuscris. (Ex. Nr. 233/1890).

— Nedispunându Asociațiunea de mijloce cu asemenea mențiuni, ofertul d-lui Simeon Stoica nu se poate primi.

Nr. 127. Cassarulă despărțemântului XX (Blajă) d-lă Vasiliă Olteană subșterne suma de fl. 110 taxe întrate dela membri vechi în despărțemântă pentru anulă 1890. (Ex. Nr. 238/1890).

— Se cuitéză primirea sumei de fl. 110, care s'a transpusă cassa Asociațiunii spre contare.

Nr. 128. D-lă Dră Vasiliă Bologa, învățătoră la școlă civilă de fete a Asociațiunii, cere acum după ce a fostă numită definitivă postulă seă să i se îmbunătățescă salariulă dimpreună cu relutulă de cuartiră baremă cu 200—300 fl. și ca să fiă orientată, dacă după ună anumită timpă de servițiu se va puté ridica salarulă și la școlă băștră, cum e obiceiulă pretutindinea (Ex. Nr. 242/890).

— Fiindă că se tractéză de o cestiune organisătorică, cererea dlui învățătoră Dr. Vasiliu Bologa se transpune unei comisii în persoanele dloră Partenie Cosma, Ioană Popescu și Gerasimă Candrea, care ținendă contă de prescisele ș-lui 9 al. 7 din „statutulă de organizare ală școlăi Asociațiunii“, să facă la timpulă seă propuneră comitetului.

Nr. 129. Mediciă dela spitalulă Franciscă Iosefiană din Sibiiă în hârtia de dto 19 Septembrie a. c. arătândă, că cu apropierea timpulă rece se sporesce și numărulă morboșiloră, între cari partea cea mai mare sântă români, și că mulți dintre acestia ceră dela dênșii cărți de lectură, pentru ca să potă satisface aceloră cereri se rógă, ca comitetulă să le trimită unele cărți, reviste, diare etc, românesci, care voră fi osebite din cândă în cândă din bibliotecă Asociațiunii (Ex Nr. 243/890).

— Cererea se transpune bibliotecarului Asociațiunii spre a opina, dacă e cu putință împlinirea ei, componendă eventuală ună conspectă ală cărțiloră, cari s'ară puté dărui în scopulă arătată.

Nr. 130. Directorulă dela școlă civilă de fete a Asociațiunii, dlă Ioană Popescu, raportéză comitetului, că în loculă d-șorci Adela de Heldenberg, care s'a mutată cu domiciliulă din Sibiiă, direcțiunea școlăi a angariată pentru provederea musicăi instrumentale (a instrucțiunei pe piană) la elevele din internatulă școlăi pe dlă Iuliu Schaefer, absolventă ală conservatorului din Lipsca, și pe d-ra Victoria de Heldenberg.

— Spre sciință.

Nr. 131. Dlă Ioană Lengyelă, avocată în Deva, prin hârtia ddto 12 Septembrie a. c. se rógă pentru câte ună stipendiă de 50 fl. (din cele întemeiate de institutulă „Albina“, pe séma ficeloră sale Valeria și Veturia. (Ex. Nr. 227/890).

— Singurulă stipendiu liberă de 50 fl. se conferă pentru anulă școlară 1890/91 uneia din ficele dlui I. Lengyelă.

Nr. 132. Aă întrată la comitetă taxe dela membri: Medană Andreiă, preotă în Somcuta-mare, 5 fl. pro 1890; Petru Irimie, proprietară în Hondolă, 101 fl. taxa de membru pe viață și pentru

diplomă; Sabinu I. Piso, comerciantu în Hondolă, 6 fl. pro 1890; Iosifă Iancu, proprietaru în Săcărâmbu, 6 fl. pro 1890; Petru A. Mihuțu, preotă în Hondolă, 6 fl. pro 1890; Petru Gaboră, preotă în Certegiulă super., 6 fl. pro 1890; Ilie Piso, preotă în Măgura, 6 fl. pro 1890; Simeonă Chiriacă, preotă în Banpatacă, 6 fl. pro 1890; Franciscă Hossu Longină, avocată în Deva, 5 fl. pro 1889; Elena Popă Hossu Longină, în Deva, 5 fl. pro 1889; Alexandru Moldovană, proprietaru în Deva, 5 fl. pro 1889; Ioană Simionășu, asesoră la sedria orfanală în Deva, 5 fl. pro 1889; Avramă Păcuraru, protopresbiteră în Ilia, 5 fl. pro 1889; Alexiu Olaru, preotă în Gurasada 5 fl. pro 1889; Augustină Nicoră, proprietaru în Deva, 10 fl. pro 1888 și 1889; Popă Stefană, protopopă în Mahalțu, 5 fl. pro 1890; Dr. Teodoră Mihaly, avocată în Dejă, 5 fl. pro 1890; Teodoră Hermană, protopopă în Dejă, 5 fl. pro 1889; George Gradovică, avocată în Dejă, 6 fl. pro 1889; Berinde Alexiu, protopopă în Seini, 5 fl. pro 1890; Ioană Germană, profesoră, în Blajă, 5 fl. pro 1890; Iosifă Hossu, canonică în Blajă, 5 fl. pro 1890; Mateiă P. Simeonă, canonică în Blajă, 5 fl. pro 1890; Ioană M. Moldovană, canonică în Blajă 5 fl. pro 1890; Silvestru Nistoră, profesoră în Blajă, 5 fl. pro 1890; Dr. Ioană Rațu, canonică în Blajă, 5 fl. pro 1890; Vasilie Olteană, avocată în Blajă, 5 fl. pro 1890; Georgiu Vancia, provisoră în Blajă, 5 fl. pro 1890; Antoniu Vestemiană, canonică în Blajă, 5 fl. pro 1890; Petru Salomonă, profesoră în Blășu, 5 fl. pro 1890; Dumitru Turcu jun., comerciantă în Blajă, 5 fl. pro 1890; Vasiliu Turcu, comerciantă în Blajă, 5 fl. pro 1890; Ioană Orga, vice-rector în Blajă, 5 fl. pro 1890; Aronă Papiă, profesoră în Blajă, 5 fl. pro 1890; Dr. Alexandru Popă, medică în Blajă, 5 fl. pro 1890; Aureliu P. Bota, revisoră în Blajă, 5 fl. pro 1890; Alexiu Viciu, profesoră în Blajă, 5 fl. pro 1890; George Bărbată, v. protopopă în Blajă, Dr. Isidoră Marcu, profesoră în Blajă, Dr. Vasile Hossu, profesoră în Blajă câte 5 fl. pro 1890; Dr. Augustină Bunea, secretară metropolitană în Blajă, 5 fl. pro 1890; Stefană Popă, vice-notar în Blajă, 5 fl. pro 1890; și Ioană Mană, proprietară în Riciulă de câmpia 6 fl. pro 1890.

— Spre sciință.

Sibiiă, d. u. s.

G. Baritiă m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișiană m. p.,
secretară II.

Verificarea acestui procesă verbală se încrede dloră: I. St. Șuluțu, Leontină Simonescu, I. G. Popă, N. Frateșiu.

S'a cetită și verificată. Sibiiă, la 27 Septemvrie 1890.

Nicanoră Frateșu m. p.

Leontină Simonescu m. p.